

LUNDS UNIVERSITET

Centrum för teologi och religionsvetenskap

Om ungdomars upplevelse av en konfirmandtid – postmoderna ungdomars erfarenhet av undervisning och mässa

Charlotta Rosman Nissen, 721103-4827

Vårterminen 2012

Teologi: Examensarbete för kandidatexamen

TEOK51, 15 hp

Handledare: Magdalena Nordin

Examinator: Olle Qvarnström

Abstract - sammanfattning

Dagens samhälle präglas av postmodernism och sekularisering, det är ett samhälle som är komplext att leva i. Undersökningar och rapporter om ungdomarnas samtid vittnar om denna komplexitet och det är en samtid som är svårtolkad.

I denna samtid bedriver Svenska kyrkan konfirmandverksamhet bland ungdomar, en verksamhet som samlar över ca 30% av samtliga dagens 14-åringar varje år. Många undersökningar kring ungdomar och religioner visar på att ungdomars intresse för religion och andlighet inte verkar avta.

Det moderna och sekulariserade samhället ställer krav på Svenska kyrkans pedagogik. Hur möter man ungdomarna i denna komplexa samtid? Vad frågar de efter och hur ger man dem redskap för detta religiösa och andliga intresse?

I Oxie församling arbetar man utifrån de sex mässorden – Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Pax och Agnus Dei – i sin konfirmandverksamhet. Man vill fylla orden med ungdomarnas egen mening, med deras liv och erfarenheter. Dessutom firar man mässa vid varje träff. Ledorden för arbetet är ”livet in i mässan och mässan ut i livet”.

I den här uppsatsen studeras hur ungdomar i Oxie församling upplever sin konfirmandtid i Oxie församling i denna postmoderna och sekulariserade tid. Med intervjuer undersöks hur de med egna ord beskriver sin konfirmandtid. Hur har deras väg in i konfirmandarbetet varit? Vad upplever de under sin konfirmandtid? Och vad upplever de själv att de har med sig från konfirmandtiden?

Nyckelord:

Innehållsförteckning:

1. INLEDNING

1.1. Inledning.....	4
1.2. Syfte.....	5
1.3 Metod och material.....	5
1.4 Forskningsöversikt.....	7

2. BAKGRUND

2.1. Konfirmandarbete i Oxie församling – <i>Vad erfar man under tiden?...</i>	9
2.2 Historik.....	10
2.3. Kort om orden – och på vilket sätt kan de ha med konfirmandens liv att göra:.....	10
Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Pax och Angus Dei Ett par specifika metoder i arbetet med orden: ”Rundan”, Bönbandet och Musiken	
2.4. Mässan/gudstjänsten.....	12

3. KONTEXTUALISERING AV UNGDOMARS LIV IDAG

3.1. Definition av ungdom/ungdomstid.....	13
3.2. Kulturell friställning och det postmoderna samhället.....	13
3.3. I en sekulariserad tid.....	14
3.4. Dagens tonåring.....	14
3.5. Ungdomar och Svenska kyrkan och ungdomar som andliga.....	16
3.6. Ungdomar och gudstjänsten/mässan.....	18
3.7. Sammantaget en komplex tillvaro.....	20

4. ANALYS INTERVJUERNA

4.1. Varför går man in i arbetet? - varför väljer man att bli konfirmand?.....	21
Varför anmälde man sig? Apropå förväntningar innan.	
4.2. Vad erfar man under tiden? - Om träffarna:.....	23
Helheten, leken, drama/spela teater, ”rundan” och gruppen/individerna	

Hur beskriver de orden?	
Har de med konfirmandens liv att göra?	
Om mässan...	
...och i relation till söndagens gudstjänst	
4.3 Vad har man med sig ut ur konfirmandtiden?.....	30
Om tro, gudsbild och andlighet	
Om hur man upplever att man förändrats.	
Om framtiden, hopp och oro	
5. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER.....	34
6. KÄLLOR/LITTERATURLISTA.....	38
7. BILAGA	40
Intervjufrågor	

1. INLEDNING

I dagens samhälle som präglas av sekularisering, pluralism och postmodernismen möter vi som konfirmandledare ungdomar som präglas av sin samtid. Den pedagogik vi, i Oxie församling, arbetade med tidigare i konfirmandarbetet upplevde vi som otillfredsställande. Vi upplevde inte att den mötte ungdomarna där de befann sig, därför längtade vi efter en förändring.

”Församlingens uppgift är att ta varje människas längtan och nyfikenhet på allvar, att tillhandahålla en trygg och tillåtande miljö och att se varje människa samt att möta henne där hon befinner sig. Församlingen ska vara en plats där var och en kan växa både som människa och i sin tro” (Ur Oxie församlings församlingsinstruktion 2011)

Varje torsdag och varannan lördag firas det mässa med konfirmanderna i Oxie församling. Man kan säga att de är församlingens mest gudstjänstvana medlemmar. Mässans urgamla ord finns i undervisning och mässa. Ledorden för arbetet är ”livet in i mässan och mässan ut i livet”.

På sätt och vis är varje människas liv en mässa – den har sitt Kyrie, Gloria, Credo, Pax, Sanctus och sitt eget blodröda Agnus Dei. (Rosman Nissen 2009) Och just denna dubbla riktning har kommit att bli så viktig för församlingen. Att mässan ska bäras med ut i människors liv och att de själv får bära med sitt liv in i mässan, in i gudstjänsten. Relationen mellan mig själv och mitt eget liv och relationen mellan Gud och mig själv är central.

Vad är det då som sker med ungdomarna i det kontinuerliga firandet av mässan? Hur ser deras upplevelse av undervisning och mässa ut? Vad upplever och känner dom? Hur ser deras relation med Gud ut, hur ser deras relation ut med sina egna liv och vilka ord sätter de på sin egen upplevelse?

Vi vet att värderingar formas i uppväxtåren och att man sedan bär med sig dessa för en lång tid framåt. Det är grundläggande och centralt för kyrkans överlevnad att möta ungdomarna. Det är centralt att den Svenska kyrkan kan berätta om det den har att säga och göra det meningsfullt för människor idag. Att berätta om evangeliet in i deras liv och att möta dem där de är. Därför måste man skaffa sig kunskap om deras värld och om deras upplevelse och dom kan lära oss om den tid vi lever i.

Mia Lövheim skriver i rapporten, *Ungdomars livsvillkor och värderingar*:

”Därmed sker värderingsförändringar i ett samhälle framförallt i skiftet mellan generationer. Således blir unga en nyckel (grupp) för att förstå det framtida samhället.”
(Lövheim 2005)

Teologiskt sätt skulle man kunna säga att Gud finns i varje tid och längtar efter varje människa i varje tid. Därför är det viktigt att berätta det man har att berätta så att folk förstår. Alltså på ett språk som förstås. Detta är den Svenska kyrkans pedagogiska uppgift. Det innebär ett nytt språk i varje tid. Det är konfirmandens erfarenhet och upplevelse som måste stå i centrum, och inte enbart ses som en framtida medlem.

Jag arbetar i Oxie församling som församlingspedagog och är på så sätt i högsta grad själv en del i det som är uppsatsens frågeställning. Det jag är med om säger något annat än profetiska svarta röster, oroliga teorier och rapporter om vikande medlemssiffror. Min erfarenhet av arbetet med ungdomarna är att de bär på en stor andliga längtan. Och om en Svenska kyrkan som med sitt budskap om evangeliet faktiskt har något meningsfullt att komma med enligt ungdomarna.

I bakgrundskapitlet kommer jag att beskriva det arbete som är av vikt för uppsatsens syfte. Alltså det man pedagogiskt gör i arbetet. Jag kommer inte att ta upp och skriva om hur man i församlingen rekryterar nya konfirmander eller hur man arbetar med ungdomarna efter konfirmandtiden. Det viktiga jag vill undersöka är ungdomarnas reflektion och upplevelse av konfirmandtiden. Vad händer med dem?

1.1 Syfte

Jag vill undersöka hur ungdomar upplever och tolkar sin konfirmandtid i en postmodern och sekulariserad samtid. Studien kommer att göras i en församling där man har försökt att förändra sitt arbete med konfirmanderna till ett arbete mer individbaserat och där man har integrerat mässan med de regelbundna träffarna.

Uppsatsens frågeställningar är:

- Hur var konfirmandernas väg in i arbetet - vilka förväntningar hade de innan och varför anmälde de sig?
- Hur beskriver de med egna ord upplevelsen av sin konfirmandtid – av undervisningen, mässan och helheten?
- Hur beskriver de med egna ord sin egen tro och andlighet efter konfirmandtiden?

1.2 Metod och material

Jag har i huvudsak arbetat med kvalitativa intervjuer, eftersom jag vill lyfta fram ungdomarnas egna ord och reflektioner. Jag har använt mig av semistrukturerade intervjuer vilket innebär att jag har haft en lista med specifika teman som ska beröras, jag har sedan följt upp och ställt frågorna fritt. (Bryman 2001, sid 415). Det är en form av ostrukturerad tematiserad intervju. Jag har inte följt ett strikt frågeformulär utan istället varit strikt mot teman. I bilaga 1 har jag bifogat de två frågeformulär jag utgick ifrån. Oftast använde jag mig av formulär 1. Jag har djupintervjuat sex stycken konfirmander ur två olika konfirmandgrupper. För urvalet bad jag deras ledare välja ut ungdomar åt mig. För att underlätta intervjuerna och analysen av dem bad jag deras ledare att välja verbala ungdomar, alltså inte

utifrån om deras åsikter var positiva eller negativa utan utifrån om dom hade en förmåga att uttrycka sig. Min tidigare relation till de olika konfirmanderna är varierande. I Lördagsgruppen har jag överhuvudtaget inte varit engagerad, med dessa konfirmander har jag inte mer relation än att jag i mitt övriga arbete träffar dem på deras skola enstaka tillfällen. För torsdagsgruppen har jag funnits med vid behov som en del i arbetslaget. Detta innebär att jag arbetat med dem till och från och varit med på deras läger.

Jag har varit medveten om det som man brukar benämna som intervju-effekten och som innebär att det kan bli en skevhet i svaren eller svarstendenserna beroende på vem jag är som intervjuare. (Bryman, 2011, s 223) Att jag arbetar i samma organisation och att de har någon form av relation med mig kan påverka deras svar, även om Allan Bryman skriver att det har varit svårt att mäta den här påverkan och klart utreda vad den innebär. För att undvika det här ställde jag ofta frågor om samma tema på flera olika sätt och ut olika synvinklar.

Jag har gett de sex stycken fingerade namn för att på ett bättre sätt kunna återberätta och analysera. Kristina, Emma, Jakob och Sara går i en torsdagsgrupp som träffas varje vecka 16.30-18.30. Kl 18.00 avslutar gruppen alltid med att fira mässa. Magdalena och Johanna går i en lördagsgrupp som träffas varannan lördag 9.30-12.30. Kl 12.00 avslutar alltid gruppen med att fira mässa. Jag har genomfört muntliga intervjuer som jag spelat in och transkriberat ordagrant.¹ Intervjuerna tog i genomsnitt en timme att genomföra. Min uppgift i analysen har varit att undersöka upplevelsen av deras konfirmandtid både i undervisningen och i mässan. Jag tittat på vilka förväntningar som fanns innan och om de har motsvarat verkligheten. Jag tittar på hur de faktiskt upplever undervisning, mässa och gudstjänster, hur deras tro och gudsbild ser ut idag och hur de själv upplever att de har förändrats. Slutligen hur de ser på sitt liv och framtiden. Detta för att ge en helhetsbild. Upplevelsen och erfarenheten från konfirmandundervisningen får konsekvenser i deras syn på sig själv och deras liv. Jag har sedan analyserat utifrån olika teman och sökord. Nyckelord för mig har varit upplevelse, erfarenhet, igenkännande och reflektion.

För att besvara mina frågor har jag sökt kunskap via intervjuer och via litteratur. Det är ett komparativt litteraturstudium - dvs. att jag utgått från de teman och områden som jag använder mig av i analysen till mina intervjuer. På olika sätt har jag sökt litteratur som har med mitt område att göra. Jag har sökt litteratur som handlat om ungdomsforskning allmänt idag. Sedan har jag även följt den forskning som skett vad det gäller ungdomar och religion.

¹ Samtliga intervjuer finns tillgängliga hos författaren.

Jag har även studerat Oxie församlings måldokument såsom församlingsinstruktion och handlingsplan för konfirmandarbetet. I kapitel 2 ger jag en bakgrund till arbetet i församlingen för att ge en grund för frågor och begrepp.

Genom den litteratur jag inhämtat går jag sedan under Kontextualisering av ungdomars liv idag igenom olika begrepp, tendenser osv som rör ämnet och är angelägna i den här uppsatsen. Jag vill helt enkelt lägga en grund för den fortsatta analysen som följer i intervjuer och diskussion som är en komparativ analys.

Slutligen i sammanfattning och slutsatser drar jag ihop litteratur och intervjuer. En kvalitativ innehållsanalys, främst induktiv innehållsanalys eftersom jag på sätt och vis formulerar hypoteser utifrån insamlad data. Jag formulerar slutligen några frågeställningar.

1.3 Forskningsöversikt

Det har gjorts flera internationella undersökningar vad det gäller ungdomar och deras livsvillkor i allmänhet och med religion i fokus i synnerhet: I USA gjordes *National Study of Youth and Religion*(2005) I England och Wales gjordes *Spiritual Health and the Well-being of Urban Young People*, i Finland gjordes den årliga undersökningen *Ungdomsbarometern 2006* med religion som specialtema och i tio Europeiska länder (bland annat Sverige) gjordes i början av 2000-talet undersökningen *Youth in Europe*. I studien *Youth in Europe* studeras främst religionen utifrån perspektiven om den kan motverka segregation och konflikt i samhället och kan därför sägas mer handla om de vuxnas intresse för religion som en potentiell samhällsförändrare istället för om de ungas egen syn på religion och religiösa frågor eller deras egen syn på sina liv.

Det har däremot inte ägnats så mycket forskning åt ungdomar och religion i Sverige. Detta skriver bla Göran Larsson om i *Talande tro* ”*Trots detta faktum är det vanligt att ungdomars religion och religiositet glöms bort eller helt negligeras i det religionsvetenskapliga studiet...Ungdomars syn på religion och identitet samt utövande av religion är ofta ett förbisett ämne i samhället, skolan och på och universitet.* ” (Larsson 2003. 13)

I ungdomsstyrelsens rapporter, - *Ung idag 2010, Ung idag 2011 och När, var, hur om ungas kultur. En analys av ungas kulturutövande på fritiden.* - nämns inte kyrkan, tro och andlighet.

Det bild som växer fram när man studerar rapporter och forskning är en sammansatt och dubbeltydlig bild. Lövheim skriver i rapporten ungdomars livsvillkor och värderingar

”*Sammantaget visar undersökningar framförallt på att religionens betydelse i ungas liv blivit alltmer mångtydigt, och att fler och mer specialiserade studier behövs för att undersöka detta.*” (Lövheim 2005)

Lövheim pratar om det glapp som finns mellan forskare som intresserat sig för ungas livsstil och värderingar och forskare som intresserat sig ungas tro och religiösa engagemang. (Lövheim 2005 och Bromander, Lövheim 2012, sid 8)

I Sverige har näst intill ingen, förrän nu 2012, undersökning gjorts vad det gäller ungdomar och religion. Ibland tenderar frågor inom ungdomsstyrelsens undersökningar religiösa ämnen men då i huvudsak till religiös förankring på ett personligt plan och attityder till religiösa företeelser i samhället (Lövheim, Bromander 2012). 2012 utkom en bok med titeln *Religion som resurs?* av Mia Lövheim och Jonas Bromander. I den här vill man fördjupa kunskapen om i vilken mån och hur religion kan fungera som resurs för unga i formandet av värderingar och strategier för att leva ett meningsfullt och ansvarsfullt liv. (Bromander, Lövheim 2012)

Det har även gjorts några undersökningar vad det gäller ungdomar och konfirmationen: *Confirmation Work in Europe* är en internationell studie av konfirmander i sju europeiska länder och i Sverige har framförallt tre studier gjorts. Riksrapporten, *Konfirmand 2008, Med livet som läsebok* (Tro och tanke 1998:3) som var en slutrapport på projektet *Konfirmation i Svenska kyrkan* och *Konfirmand 2015 – erfarenheter och reflektioner*, Mitt i församlingen 2001:1.

2 BAKGRUND

I detta kapitel har jag valt att ge en bakgrund till det konfirmandarbete i Oxie församling som hör samman med frågeställningarna för studien. Jag kommer inte här under bakgrunden att berätta detaljerat om hur vi rekryterar konfirmander eller hur vi arbetar med ungdomarna efter konfirmationen eftersom det inte är uppsatsens syfte att undersöka oss som församlingens konfirmandarbete. Det som är bra att veta vid läsning av analysen är att vi i vårt skolarbete träffar alla klasser på högstadiet två gånger per läsår för etikpass. Detta innebär att relation oftast finns när man anmäler sig till konfirmationstiden.

2.1. Konfirmandarbetet i Oxie församling – Vad erfar man under tiden?

I Oxie församlings handlingsplan för församlingens konfirmandarbete står det under rubriken syfte och mål att man som konfirmand i Oxie församling ska få:

*”En förtroenhet med kyrkorum och andakt
En introduktion i personen Jesus. En uppfattning om vad ett kristet liv i vardagen kan innebära. Lära känna sig själv och andra på nytt sätt. Växande och mognad.”*

Texten fortsätter: *”Andakt och gudstjänst betyder mycket för konfirmanderna. Bland det viktigaste man gör under konfirmandtiden är att inreda ett inre ”heligt rum” där man kan möta sig själv – och Gud. Det yttre kyrkorummet kan vara en hjälp till detta, om man känner att det är ”mitt” rum. Att regelbundet fira mässa i kyrkan med konfirmandgruppen ger en sådan hemkänsla i rummet... Vad det gäller kunskap om kristen tro börjar vi ofta från noll. Vi vill sammanfatta det specifika i kristendomen som Guds inkarnation i Jesus Kristus. Därför ligger inte tyngdpunkten på Jesus som historisk person (palestinsk hembygds kunskap), utan Jesus liv, död och uppståndelse kopplad till konfirmandens egna existentiella frågor: Liv och död, ansvar, förlåtelse och försoning, relationer, vår plats i världen, självkänsla...”*

Och slutligen, under rubriken kursplan står det: *”Som en röd tråd genom hela året går arbetet med mässans ord Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Pax och Agnus dei.”* (Ur Handlingsplan för Oxie församlings konfirmandarbete 2011-2012)

I centrum för konfirmandarbetet står alltså konfirmanden. Det är den personens existentiella frågor som ska speglas i Jesu liv, död och uppståndelse. Och som verktyg i arbetet finns den regelbundet firande mässan och de sex ”mässorden”.

Det står i församlingsinstruktionen: *”Vi arbetar mycket med orden Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Pax och Agnus Dei i mässans ordning. Orden i mässans ordning och deras koppling till vår personliga livsberättelse förankras i alla åldrar och möjliggör ett möte över*

generationer. Det är tillsammans vi är församling. Vi önskar att mässan får bereda rum för mötet människa – Gud och för mötet människa människa samt att delandet av bröd och liv ska vara en kraftkälla i livets olika skeden”(Ur församlingsinstruktionen till Oxie församling 2011)

2.2. Historik:

Under sommarlägret 1998 fick vi, jag och Anders Blomquist en bok i våra händer som heter *På riktigt*. (Blom,Larsson, Sahlin och Wimmer 1998)

I den finns texter för ungdomar utifrån mässorden Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus och Agnus Dei. Vi blev mycket inspirerade och beslöt oss för att prova att arbeta utifrån de här orden på sommarkonfirmandlägret.

Sedan dess har vi arbetat intensivt med dessa ord och utgångspunkten har hela tiden varit att konfirmanden ska fylla orden med eget innehåll. Inför sommarlägret 1995 lade vi till ett ord som vi tyckte saknades, Pax. Det är ett arbete i ständig förändring. Sedan flera år tillbaka arbetar både vinter- och sommarkonfirmander med den här pedagogiken som utgångspunkt.

2005 började vi fira mässa vid varje träff.

Pedagogiken tillsammans med den återkommande mässan gör att den dubbla riktningen blir ännu tydligare. Ungdomarna kommer med sina liv in i mässan och de tar med sig mässan ut i sina liv. Gång på gång försöker man upprepa att det handlar om konfirmanden och dess liv. (Rosman Nissen, 2009)

2.3. Kort om orden

– och på vilket sätt kan de ha med konfirmandens liv att göra:

Följande ord är alltså ord ur mässans liturgi som funnits med under lång tid i kyrkans gudstjänst. Jag ska presentera vart och ett av dem mycket sammanfattat. Knutet till varje ord finns många metoder och övningar som vi använder oss av. Här sammanfattar jag innehållet.

Kyrie

Kyrie är grekiska och betyder Herre. Kyrie Eleison betyder Herre, förbarma dig. Bönen finns med i gudstjänsten sedan 300-talet. I evangelierna ropar den blinde Bartimaios till Jesus, ”Herre förbarma dig”. Kyrie är vårt rop på hjälp och vår förtvivlan. Allt det i livet som är mörkt, tungt och svårt. I Kyriet är det både viktigt att få definiera vad som är svårt i mitt liv, men också överlämnandet till Gud är viktigt. Jag får lämna det jag själv vill till Gud. Detta är tydligt i mässan.

Gloria

Gloria är latin och betyder ära. Änglarna sjunger i julnatten, ”Gloria in excelsis Deo” – *Ära åt Gud i höjden*. Det är svaret på vårt förtvivlans Kyrierop och sången har funnits med i mässan sedan 100-

talet. Gloriat är naturligt med i mässan som ett svar på förlåtelsebönen. Gloria symboliserar vårt skratt, vår glädje och allt det i livet som är skönt. Vårt tack är viktigt, att vi får tacka för allt det vi får och kan uppleva. Viktigare och viktigare i Gloria är hoppet. Kristus som vårt hopp, vår längtan och vår vilja till något annat.

Credo

Credo är latin och betyder jag tror. Under de första århundradet formades det gemensamma Credo som vi använder i gudstjänsten och som är den apostoliska. När människor kommer till tro finns en längtan att formulera sitt eget Credo och från början var Credot en lovsång. Det finns flera perspektiv i Credot som lyfts fram – att tro på sig själv, att vi människor tror på varandra, människans tro på Gud och Guds tro på människan. Både perspektivet, den världsvida kyrkans tro och perspektivet, min egen tro är viktigt. Tro är relation.

Sanctus

Sanctus är latin och betyder helig, ordet helig betyder avgränsad och avskild. I vår mässa sjunger vi vårt Sanctus som ett slags förord till nattvardsbönen. Sanctus symboliserar allt det som är heligt – det som är speciellt, viktigt och okränkbart, i mitt liv. Det handlar om våra medmänniskliga rättigheter och människans värde samt hela skapelsen och hur vi tar hand om den. De fyra perspektiven är: Jag – mig själv, jag – min medmänniska, jag – skapelsen och jag – Gud.

Pax

Pax är latin och betyder fred och frid. I Mässan säger prästen, ”Herrens frid vare med er”. Det liturgiska momentet har funnits med i mässan sedan fornkristen tid och flyttades på 400-talet till sin nuvarande plats från att tidigare varit i samband med förbönen. Det handlar om freden och friden och om dessa perspektiv i mitt eget liv och i världen. Etiska frågor som hur vi är mot varandra, hur jag vill bli behandlad och hur jag behandlar blir viktiga.

Angus Dei

Agnus Dei är latin och betyder Guds lamm. Agnus Dei blev en fast del av den Romerska mässan på 700-talet. Agnus Dei handlar om Jesus – hans liv, hans människomöten och hans undervisning, samt hoppet och förlåtelsen som finns i Jesu död och uppståndelse. Agnus Dei står också för offret och kärleken. Från Gud och mellan oss människor. Detta är hela mässans centrum.

Ett par specifika metoder i arbetet med orden:

Rundan

I arbetet har ”rundan” som metod vuxit fram. Det är ett delande där var och en får berätta, utan att bli kommenterade, till punkt. Det kan handla om veckans Kyrie och Gloria, om en låttext eller om ett specifikt ord. I rundan råder vänskaplig tystnadsplikt och man kommenterar inte varandras ord under rundan. Man har rätt att säga pass.

Bönband

Varje konfirmand gör ett bönband där de sex orden finns representerade med sex olika pärlor. Kyrie – svart pärla, Gloria – vit pärla, Credo – träfärgad pärla, Sanctus – blå pärla, Pax – grön pärla och Agnus Dei – röd pärla. Emellan dessa finns små träfärgade sk tystnadspärlor. Vi knyter inte speciella ord eller böner till varje pärla men i mässan som konfirmanderna firar varje vecka finns de sex pärlorna representerade. Bönbandet görs som ett armband med elastiskt gummiband.

Musiken

Mer och mer centralt och viktigt blir arbetet med musiken. Spotify möjliggör att man kan dela musik på många sätt. Ungdomarna får göra en lista på ett papper utifrån de sex orden med sin egen musik som sedan i mån av tid används i undervisningen.

2.4. Mässan/gudstjänsten

2005 bestämde vi oss för att fira mässa vid varje träff. Vi listade vilka kriterier en sådan här gudstjänst för ungdomarna skulle ha:

Den skall vara högst 30 minuter lång. – Mässan ska inte upplevas för lång, begreppet ”Hellre 29 minuter än 30” har varit vår utgångspunkt..

Den innehåller en tystnad. Att dela en tystnad är fint och fantastiskt. Vi tror att man kommer ifatt sig själv. Och det handlar om övning.

Stor delaktighet. I mässan finns mycket växel läsning mellan **L** som kan vara vem som helst i rummet och **Alla**. I mässan går man fram i koret redan efter Credo för att sedan stå kvar hela mässan.

Enkelhet och tydlighet. Mässan ska vara en plats där det finns rum för mötet mellan Gud och människa. Det mötet underlättas av den egna reflektionen och den inte alltför mångordiga riten. Den är också lättillgänglig i språk och ord och utgår från dessa sex ”mässord”.

Höst- och våragenda. I höstens agenda är det en överlåtelsebön som i vårens agenda blir bön om förlåtelse med efterföljande förlåtelse och i höstens agenda är Credot enklare och kortare som i vårens agenda blir det apostoliska som vi sjunger.

Musik Musiken vi sjunger är, med ett undantag av inledningssången/psalmen, samma hela hösten för att bytas till våren. Vi har valt att ha mycket musik, ”mässmusik” till Kyrie, Gloria, Agnus Dei, och som jag redan skrivit, sjunger vi under våren vårt Credo. Vi väljer ur den världsvida kyrkans stora ”repertoar”.

Dagens tanke. Enkelheten och det inte alltför ordrika märks även i förkunnelsen. Vi har valt begreppen *dagens tanke* och ibland *bibeln berättar* istället för predikan och den ska vara högst fyra minuter lång. Tjänstgörande präst får gärna ta hjälp av ledare för dagens tanke.

3 Kontextualisering av ungdomars liv idag.

I kapitlet presenterar jag utifrån tidigare forskning om ungdomar och religion samt teorier om vår samtid en bild av olika ”pusselbitar” i ungdomars kontext idag. Det är en sammanställning av det som påverkar dem och en bild av den postmoderna, sekulariserade tid de lever i.

3.1. Definition av ungdom/ungdomstid

Det är svårt att definiera ungdom och ungdomstidens omfattning. I det förmoderna samhället, med det traditionella jordbrukssamhället och förindustriella samhället blev man vuxen i och med konfirmationen. I dagens postmoderna samhälle är dessa gränser flytande och svåra att definiera.

Larsson nämner i *Talande tro* flera olika typer av ungdomstider. För det första kan man urskilja en biologisk ungdomstid (puberteten) och för det andra samhällets gränsdragning där man anses myndig när man fyller 18 år. För det tredje kan man tala om en kulturellt accepterad norm inom tex populärmusik m.m. som tenderar att förlänga ungdomstiden. Människor långt upp i åldrarna fortsätter att leva som ungdomar. (Larsson 2003). Ungdomstiden är inte längre kopplad till vissa kategorier människor vad det gäller ålder eller social position. (Lövheim 2005)

Det finns en gemensam utgångspunkt och grund i många av rapporterna och undersökningarna, nämligen att förändringar under uppväxtåren är särskilt viktiga, eftersom ungdomstiden är den tid där en grundläggande livssyn formas. Man tenderar alltså att i hela sitt vuxna liv att ha kvar de värderingar som man fått under uppväxttiden och ungdomsåren. (Lövheim 2005, Bromander 2005, Hagevi 2002)

3.2. Kulturell friställning och det postmoderna samhället.

Teorin om en förskjutning mot de alltmer post-materiella värderingarna och teorin om kulturell friställning kommer ur tanken att det i de stora samhällsförändringar som kom ur framförallt andra världskriget följde stora förändringar i attityder och värderingar hos yngre i motsats till äldre generationer. (Lövheim 2005) Förskjutningen mot de alltmer post-materiella värderingarna bygger på teorin om att de förändrade materiella förhållandena ger upphov till förändrade behov. Med den sk *knapphetsteorin*, ursprungligen från Inglehart, menar man ”att ett behov tenderar att värderas högre om det råder utbudsbrist på det som tillfredställer behovet ifråga, jämfört med om utbudet överstiger efterfrågan och det råder överflöd.” (Hagevi, 2002, sid 40) I och med det moderna samhället så ökade det materiella välståndet, valmöjligheterna ökade. Det materiella välståndet och frågor om lag och ordning är viktigt för dessa generationer. De yngre generationerna verkar istället värdesätta annat än ekonomisk och kroppslig säkerhet. De värdesätter istället värden som tillhörighet, medbestämmande och god miljö. Lövheim skriver i sammanfattningen i rapporten, *Ungdomars livsvillkor och värderingar*: ”frihet, kärlek, ärlighet, hälsa och lycka under hela perioden värderas högst bland unga människor – men också familjetrygghet och sann vänskap. Socialt anseende, rikedom, makt och frälsning värderas lägst.” (Lövheim 2005)

Dessa generationer kallas för postmodernister. Teorin om kulturell friställning handlar om att den snabba förändringen av traditioner, familjeliv och tidigare värderingsmönster gör att de unga idag är mer frikopplade och friställda från tidigare generationers värderingar. Kulturell friställning kan hänga samman med brist på relationer och avstånd till vuxenvärlden. (Hagevi, 2002 sid 40-42)

Lövheim varnar dock för att ensidigt arbeta och reflektera utifrån dessa teorier. De tenderar att generalisera och skillnaderna mellan olika generationerna överbetonas. Dessutom är det mer komplext eftersom denna "fas" i livet ses i samhället som en livslång process ett ständigt "projekt".

3.3 I en sekulariserad tid.

Ett ord som så ofta dyker upp i många sammanhang när man studerar ungdomstid och ungdomsforskningar är ordet sekularisering. Det finns många definitioner och Hagevi definierar det så här i *Religiositet i generation X*, "sekularisering är att religion betyder allt mindre för allt fler människor och inom allt fler samhällsområden." (Hagevi 2002, sid 42) Generation X är ett begrepp som Hagevi skriver om i den här texten. Generation X är barnen till 40-talisterna, alltså barnen födda på 1960- och 1970-talen och en bit in på 1980-talet. Föräldrarna växte upp under andra världskriget, de gjorde uppror 1968 och gjorde sedan universitetskarriärer och gjorde karriärer i ett samhälle deras föräldrar byggt upp. Personerna i generation X antas ha speciella värderingar och det är intressant att fundera över hur det är att vara uppfostrad av 40-talisterna, "Den första generation som slutat tro på Gud." (Hagevi, 2002) Och i nästa led hur barnen till generation X hanterar frågor om religiositet och tro, många av de ungdomar jag intervjuat här i den här uppsatsen har föräldrar födda på 1960- och 1970-talet och påverkas som barn eller barnbarn till dem i generation X.

Ett mått på sekulariseringen kan vara att studera den minskade procent som konfirmerar sig eller låter döpa sina barn. Riter som minskat under en längre tidsperiod.

Barn och ungdomar till eller som själv en del av generation X, uppväxta i ett sekulariserat samhälle, post-modernister med förändrade värderingar i en mer svårdefinierad ungdomstid, kulturellt friställda och som enligt Inglehart enligt *Knapphetsteorin* råder brist på religion och religiösa frågor gör att bilden av en komplext bild växer fram. Att studera ungdomarnas värderingar och relation till religion och religiösa frågor är svårtolkat och ibland svårläst.

3.4. Dagens tonåring

Dagens tonåring är född i brytningsskedet mellan optimismens 1980-tal och krisens 1990-tal. De lever i en värld som är alltmer sammanlänkad med ökat medieutbud både på fritiden och i vardagen.

Tonåringarna lever i ett samhälle med en stark offentlig sektor som "tar hand om individen" men de är också med om dess förändring. (Lövheim 2005) Dagens tonåring lever också i ett samhälle som är alltmer präglad av en mångfald av livsstilar, etnicitet, religion och sexualitet.

I alla undersökningar om hur dagens tonåringar mår är det tydligt att relationer är en viktig del. I Ung 2003, Ungdomsstyrelsens undersökning, tycker hela 37 % av 16-19 åringarna att vänner är viktigast. (Ung 2003 - Ungdomsstyrelsen, Sid 18) Detta är en bild som även bekräftas i studien *Religion som resurs?*. På frågan: *Vem eller vilka brukar du prata med då du är bekymrad eller oroar dig för något?* svarar hela 84 % kompisar. Anmärkningsvärt är att det samtidigt är hela 15 % som svarar ”ingen” på samma fråga. (Det fanns möjlighet att ange flera svarsalternativ)

Bland 17-åringar bor 6 av 10 med båda sina föräldrar. Relationen till föräldrarna förändras och därmed också hur föräldrar och ungdomar påverkar varandra, I rapporten *Barns sociala relationer från* Statistiska centralbyrån undersöks barns och ungdomars relationer till föräldrar, i skolan och till vänner. I undersökningen har man frågat vem barnen (ålder 10-18) pratar med när de känner oro eller är bekymrade

”Om man rangordnar de personer barn uppger att de brukar prata med så kommer mamma, pappa och kompisar högst på listan. Bland flickor är det vanligast att prata med mamma bland 10–12-åringarna medan kompisar är vanligare bland äldre flickor. Bland pojkarna är det vanligast att prata med mamma oavsett ålder. Medan det blir färre som pratar med mamma eller pappa bland de äldre barnen blir det i stället fler som uppger att de pratar med en kompis.” (SCB rapport 119, 2011)

I sin tur påverkar synen på relationer och vem man har relationer till hur ungdomarna påverkas.

”Helt klart har en majoritet av ungdomarna upplevt en uppväxt präglad av ett aktivt socialt liv samt tät kontakt med släkten...På det hela taget kan man alltså säga att sociala relationer snarare än ett religiöst liv har präglat dagens unga.” (Lövheim, Bromander 2012, sid 53)

En majoritet av dagens tonåringar uppger att de mår bra. I Ungdomsstyrelsens undersökning från 2003 uppger 80 % att de är nöjda med sin hälsa och sju av tio uppger att de upplever hög livskvalitet och de är för det mesta nöjda för sig själva. (Ungdomsstyrelsen 2003) Men andelen som uppger att de är nöjda med livet har minskat sedan slutet av 1980-talet till början av 2000. För killar är minskningen ca 10 % (upp till ca 50 %) och för tjejer 20 % (upp till ca 30 %). Det finns tendenser till ökad psykisk ohälsa. Oron man uppger handlar om livet, hälsan och om olika psykiska symptom. Men också om förhållningssätt till den egna kroppen.

En annan pusselbit i tonåringens liv är vad vi kan utläsa ur undersökningarna om deras fritidsvanor. Dessa visar på en förskjutning från institutionaliserad och organiserad fritid mot mer privatiserad. Dels ökad användning av dator och Internet. Men det handlar också om idrott som är mer individualiserad än lagidrott. (Lövheim, 2005)

Skolan är en viktig arena för ungdomarna. Den upptar en stor del av deras tid. De flesta, nästan 90 % (Ungdomsstyrelsen, 2003), är nöjda med sin skolgång men de upplever i mindre utsträckning att de får vara med och bestämma. De är missnöjda med sin möjlighet att påverka och förändra.

Kerstin Von Brömsens studie, *Tolkningar, förhandlingar och tystnader. Elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet* från 2003 visar att eleverna upplever att skolan är en viktig arena för att prata om och förhålla sig till frågor som identitet, kultur, kön och kultur men att dessa får rum främst på den ”fria” tiden, dvs rasterna. Lektionerna anses vara den tråkigare delen. (Lövheim 2005) Detta tyder på att lärarna inte är samtalspartners i dessa frågor, samtalen sker mellan eleverna.

3.5. Ungdomar och Svenska kyrkan och ungdomar som andliga.

I boken *Religion som resurs?* skriver författarna så här i inledningen: ”*Sammanfattningsvis kan vi säga att livsfrågor i högsta grad tycks vara aktuella för unga svenskar. Men frågan är om religion fortfarande kan ses som en resurs för att hantera dem?*” (Lövheim, Bromander 2012)

I både Hagevis *Religiositet i generation X* och i undersökningen *Mer mellan himmel och jord* av Ulf Sjödin ifrågasätts tesen ”*att ungas intressen för religion och andlighet skulle minska under senare delen av 1900-talet. Snarare menar de sig hitta tecken på att yngre generationer har en större öppenhet för en religiös dimension i tillvaron än tidigare generationer.*” (Lövheim 2005) (Hagevi, 2002) Men Lövheim menar fortsättningsvis att det tyder på en öppenhet snarare än återgång till gamla traditionella normer som kyrkan.

Trots sekularisering visar ungdomar ett intresse för religion. Generationerna från 1960- 1970- och 1980-talet verkar ha brutit sekulariseringen. (Larsson 2003) Magnus Hagevi listar tre troliga förklaringar till detta: Tilltagande privatreligiositet, motkraft mot valmöjligheter, nyandlighet och fundamentalism och slutligen populärkulturens ökade inflytande. (Hagevi 2002)

Det finns ett ökat intresse bland dessa ungdomar för frågor som handlar om religions- och livsåskådningsfrågor. Och det verkar inte som om detta påverkas av om man kommer från en religiös kontext eller ej. (Larsson, 2003) Däremot motsvarar Anders Sjöborgs analys av konfirmandernas svar på motiv för konfirmationen i projektet och enkätundersökning *Konfirmationen i Svenska kyrkan*, som gjordes 1996, väl överens med teorin att det är av stor betydelse att familj och nära vänner delar samma religiösa intresse. (Sjöborg, 1998) Och i Ungdomsstyrelsens undersökning, *Ung 2003*, svarar 16 % ja på frågan *om någon av dina föräldrar varit aktiv i Svenska kyrkan under din uppväxttid?* och 11 % uppger att de själva är aktiva. Detta stödjer sambandet mellan konfirmation och familjemedlemmarnas och vännernas religiösa övertygelse. Och det stödjer de minskade konfirmationssiffrorna man kan följa i Svenska kyrkans statistik. Det tycks finnas ett glapp mellan

ungdomarnas syn på traditionens betydelse och kyrkans. De flesta ledare i kyrkan tycker inte att konfirmationen är värdefull för att den är en tradition. (Reimers, 1998)

I rapporten *Religion som resurs?* Framträder en intressant bild. 30% hade enligt enkäten varit i en religiös lokal för att delta i en familjehögtid, medan endast 10 % stött på religion i en religiös lokal. Lövheim skriver att utfallet sannolikt handlar om att man inte tolkat familjehögtiden som något religiöst. Men ännu mer intressant är att 17 % menar att de deltagit i en gudstjänst i en religiös lokal. Detta innebär att 7% varit i en kyrka för att fira gudstjänst men inte stött på någon religion. (Lövheim, Bromander 2012) Alltså har man förmodligen inte upplevt besöket i den religiösa lokalen, i gudstjänsten som personligt levande viktig och relaterar därför inte till den.

Ungdomar verkar inte relatera sig själv till ord som religiös eller troende.

Och för att återknyta till de postmoderna värderingarna så skriver Lövheim apropå ungdomar deras frågor: *”De frågor unga upplever som relevanta handlar framförallt om det ”immanenta”; om den nära livssituationen och om de personliga behoven av utveckling och mening, samt jämlikhet mellan könen och mellan olika grupper i samhället.”* (Lövheim 2005 sid 69)

Det är mot bakgrund av detta viktigt att stanna upp inför – undersöka och reflektera kring hur Svenska kyrkan resonerar kring ungdomarna och kring konfirmandundervisningen.

I dokumentet *Undervisning för alla (1990)*, som antogs av Svenska kyrkans nämnd för undervisning och utbildning står det att varje pedagogisk process i Svenska kyrkan ytterst bör bygga på kyrkans människosyn, som betonar varje människas värde, självständighet och unika möjligheter. Kyrkans pedagogik ska vara inklusiv inte exklusiv och induktiv inte deduktiv.

”Konfirmandledarens uppgift är inte att förbereda konfirmandens inträde i en sluten och exklusiv krets. Han eller hon skall å kyrkans vägnar gå konfirmanderna till mötes och tillsammans med dem reflektera över livet, och över tron som en del av livet.” (Straarup, Winqvist Hollman 1998)

I Svenska kyrkans riktlinjer för konfirmandarbetet står det:

” I konfirmandarbetet står konfirmandens liv i fokus. Det är konfirmandens erfarenhet och livssituation som är den pedagogiska utgångspunkten. Kyrkans tradition behöver möta konfirmands liv och konfirmands egen livsberättelse får tolkas inom ramen för kyrkans stora berättelse.” (Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete, 2007)

I undersökning efter undersökning slås det fast att värderingar och intryck grundläggs och är viktiga för hela fortsatta livet i tonåren. (Bromander 2004, Lövheim 2005, Hagevi 2002). I Bromanders undersökning från 1999, *Av fri vilja – på fri tid?* Blir det också tydligt att individens grad av religiös tro har betydelse. Graden av religiös tro bör överensstämma med kyrkans tro och blir då viktig för graden av fortsatt engagemang. (Bromander, 1999) Enligt Bromander i undersökningen *Medlem i*

Svenska kyrkan. En studie i samtid och framtid, visas att just åldersgruppen 16-24 är sk diffusa medlemmar som inte är starka i sin tillhörighet till ett eventuellt medlemskap och engagemang i Svenska kyrkan. De delar alltså inte samma grad av religion som kyrkan. Denna definition av diffus grupp gäller framförallt killar (Lövheim 2005 sid 67)

Samtidigt menar bl.a. Eva Reimers och Anders Sjöborg i rapporten *Med livet som läsebok* att riten konfirmation och tiden som konfirmand är viktigt för socialiseringen in i vuxenvärlden. Det är en rit som fortfarande verkar spela roll. Många svar i deras enkätundersökning tyder på detta. Innehåll såsom att diskutera, att göra studiebesök eller att ha besök av en gäst får höga siffror. Tre moment som alla spelar roll för socialiseringen som vuxen. Man kan se att moment där konfirmanden gör erfarenheter istället för aktiviteter är uppskattade. I undersökningen finns också en hög uppskattning av ledarna. Dessa tycks fungera som förebilder och lotsar in i vuxenlivet. Eva Reimers ser konfirmationen som en fortsatt viktig socialiseringsrit även idag. Framförallt på grund av just denna otydlighet mellan barndom och vuxenliv, en otydlighet som vissa menar visar att riten skulle ha mist i mening. Eva Reimers menar alltså dels tvärtom. Hon fortsätter: ”Den ”tjänst” som kyrkan utför

”åt tonåringar i ett brytningskede i deras liv” kan inte isoleras till socialisation in i kyrkan i bemärkelsen att upplysa om vad det innebär att leva i sitt dop, och därmed rekrytera medvetna och engagerade medlemmar. Detta må uppfattas som viktigt från kyrkans synpunkt, men från ungdomarnas utgångspunkt handlar konfirmationen om att få hjälp i vuxenblivandet.” (Reimers, 1998)

3.6. Ungdomar och Gudstjänsten/mässan

I *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete* nämns gudstjänsten i huvudsak när konfirmationsgudstjänsten nämns. Och då handlar det om vad som ska ingå och vilken undervisning som skall föranleda konfirmationsgudstjänsten. I övrigt nämns gudstjänsten främst som punkt 14 i rambestämmelserna för Svenska kyrkans konfirmandarbete:

” Konfirmandarbetet förutsätter ett regelbundet gudstjänstdeltagande under konfirmandtiden. Det är angeläget att konfirmanderna får tillfälle såväl till förberedelse av gudstjänstdeltagandet som aktivt engagemang i gudstjänsten.” (Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete, 2007)

Jag utgår framför allt från Jonas Eeks kapitel, *Gudstjänsten i Taizé som kommunikation och gemenskap* i boken *Talande tro*, (Eek, 2003) när jag resonerar kring konfirmanden och gudstjänsten. Detta för att gudstjänsten i Taizé får anses som en gudstjänst som passar för de unga med ett ”ungt” språk och tilltal. Eeks kapitel utgår från det minskade gudstjänstdeltagandet i den Svenska kyrkan och i synnerhet en undersökning som analyserar gudstjänsten i den franska kommuniteten i Taizé.

”Från teoretiska och teologiska utgångspunkter handlar religiösa riter och gudstjänster om kommunikation och gemenskap; kommunikation och gemenskap med andra människor och med det gudomliga. Från psykologiska och pedagogiska perspektiv är det dessutom tydligt att deltagande i ritens och gudstjänstens gemensamma kommunikationsprocess är en viktig del i forandet av en individs religiösa attityder och upplevelser. Inte minst för unga människor förefaller gudstjänstdeltagande vara det mest centrala för att utveckla religiösa attityder.” (Eek, 2003)

Den svenska verkligheten är att gudstjänstdeltagandet minskar sedan statistik började föras 1970. Man kan tänka sig att detta ändå får följder för Svenska kyrkan, framförallt eftersom det främst är unga människor. Detta betyder inte att det i unga människors liv finns en frånvaro av riter. *”Istället har deras engagemang i traditionella riter förändrats och ersatts med engagemang i andra riter som, till skillnad från de traditionella riterna, kommunicerar gemenskap, mening och sammanhang till dem. Ungdomarna avfärdar alltså inte riterna i sig utan de avfärdar döda riter och söker istället nya. (Eek 2003)* I gudstjänsten från Taize noterar Eek framförallt fyra saker som värda att notera. För det första är det sången och tystnaden. De verkar öka församlingens upplevelse av deltagande i gudstjänsten. Man deltar själv och sitter inte bara och lyssnar. Detta gäller både tystnad och sång och dessa två kan då fungera som tekniker och hjälpmedel för det andliga livet. För det andra är kombinationen av det individuella och gemensamma värt att notera, kring den gemensamma kärnan på ca en halvtimme finns utrymme för individen före och efter, man kommer och går därifrån i sin egen takt och har tid för sig själv. För det tredje är det noterbart att allt i gudstjänsten utom textläsningen är bön, bön på många sätt. För det fjärde är slutligen gudstjänstrummet viktigt. Arkitektur, musik, symboler och lukter bidrar till att individen kan gå in ett ”liturgiskt skeende”. Alla sinnen kan medverka. (Eek, 2003)

Generellt sätt betraktar många unga människor, även en del som deltar mer aktivt i gudstjänsten, gudstjänsten som ointressant, tråkig, svår, lång. Man känner sig ofta uttråkad i den vanliga gudstjänsten. Gudstjänstovana människor tenderar att värdera predikan lägre än de vana besökarna och de värderar istället tystnaden, det liturgiska rummet och musiken högre. Den här bilden bekräftas i Anders Sjöborgs undersökning, *Konfirmation i Svenska kyrkan*, När ungdomarna får svara på vad de tycker om i gudstjänsten så hamnar de moment som handlar om individens aktiva insats högt såsom nattvarden, Vår Fader, tystnaden, och sedan även moment som innebär att individen tittar, tar in kyrkorummet och lyssnar på musik. (Sjöborg, 1998)

I Eeks undersökning av unga pilgrimers upplevelse av gudstjänsten i Taizé verkar det vara så att de som var mest obekväma i den vanliga gudstjänsten blev de som var mest positiva efter besöket. Utifrån psykologisk förstärkningsteori är detta inte något konstigt. De som normalt inte uppskattade gudstjänsten kände sig kanske för första gången bekväma, kunniga och inspirerade.

De gudstjänster man upplever som positiva motsvarar inte bilden av ”tråkighet” därför framgång (Talande tro sid 36)

Eek nämner avslutningsvis 7 kriterier för en dålig gudstjänst, utifrån projektrapporten *Ung 2000, Röster ur den framtida kyrkan* av Ekman där två flickor fått berätta vad de tycker utmärker en dålig gudstjänst. (1) den är lång, (2) den är centrerad kring prästen, (3) den innehåller många textläsningar, (4) man använder okända psalmer, (5) har en präst som predikar färdigformulerade sanningar, (6) man använder svåra och onödiga ord och (7) det saknas tid för egen reflektion. (Eek 2003)

3.7 Sammantaget – en komplex tillvaro

Det finns alltså i många av dessa frågor motstridigheter. Ungdomarnas svar i dessa olika rapporter och undersökningar tyder på ett ständigt både ock. Eller som Lövheim väljer att kalla det, det finns ett glapp. Ett glapp mellan förväntningar och förutsättningar. En stor del av ungdomarnas livsfrågor tenderar att hamna i det här glappet. En stor del ungdomar som är nöjda med sin skola och som samtidigt upplever att de inte kan påverka sin situation där. Enkätstudien som ligger till grund för rapporten *Religion som resurs?* är gjord bland ungdomar i åldern 16-24 år. I denna är bilden en generation med positiv syn på livet och som upplever att de själv har möjlighet att påverka sin livssituation. Samtidigt är det så mycket som 60 % som upplevt stress någon gång under den senaste veckan. (Lövheim, Bromander 2012) Ungdomar som lever i en tid där valmöjligheterna har ökat i den moderna tiden och individualismen som signalerar att du kan göra det du vill, välja det du vill och förverkliga dig själv på det sätt du vill samtidigt som en stor del ungdomar upplever ökad psykisk press och inte möjlighet att påverka sin egen situation.

I sammanfattningen i *Ungdomars livsvillkor* skriver Lövheim om en tvådelad bild av ungdomarnas livssituation under 2000-talet.. Det finns en större framtidstro, fler mår bra i skolan osv. Samtidigt som större andelen psykiskt sjuka, med oro och svårt att somna och utan att kunna påverka sin situation i skolan. De lever dessutom i ett mer segregerat samhälle.

Mycket tyder på att ungdomar idag inte har ett minskat intresse för religion och andlighet men samtidigt är det tydligt att man inte i stor utsträckning ser Svenska kyrkan och dess gudstjänst som en plats för denna religiositet och andlighet.

4. ANALYS INTERVJUERNA

Här följer en redovisning och analys av den kvalitativa undersökningen där strukturen är i tre delar. Den första delen handlar om innan anmälan. Varför man anmälde sig och vilka förväntningar man hade. Den andra delen handlar om vad som skedde under konfirmandtiden, om innehållet. Och den tredje delen om framtiden och om hur man upplever man har förändrats.

4.1. Varför går man in i konfirmandtiden – varför väljer man att bli konfirmand?

Varför man anmälde sig...

Det finns flera olika skäl till att man anmälde sig till konfirmationen. Traditionen är det flera som nämner som huvudskäl. Ett par av de intervjuade nämner också att deras mamma tryckt på. Magdalena säger: *”Det var mest, helt ärligt för mamma ville det”* och Jakob säger, *”Alltså jag ville ju först inte konfirmera mig faktiskt. Jag blev tvingad av mamma. För att det varit en släkttradition och hon tyckte det var samhällskunskap.”* Att lära sig mer är också huvudskälet för Johanna. Sara anmälde sig till konfirmationen för att hon tror på Gud. Hennes mamma är inte konfirmerad eftersom hon (mamman) inte tror och därför inte såg någon mening i det. För Sara är hennes morfar och hans tro väldigt viktig. *”Min morfar tror jättemycket. Han har alltid pratat om Gud. Det är den manliga gestalt jag har haft för min pappa finns inte” ...”Jag tänkte liksom, jag tror ju på Gud och jag vill verkligen bekräfta mitt dop och så där. Då tänkte jag att jag måste konfirmera mig. Det kändes bara rätt. Och sen när jag väl började så blev det bara roligare och roligare.”* Många berättar att det varit viktigt att kompisarna har anmält sig och att man valt samma grupp. Som jag nämnde tidigare, flera hänvisar till traditionen, till längtan efter att lära sig om det kristna och till sin egen tro. En av flickorna berättar att hon fått övertala sina föräldrar för att få anmäla sig, *”Jag tänkte att jag kan väl också anmäla mig. Också gick jag och frågade min mamma, men hon trodde att jag bara gjorde det för pengar eftersom jag inte alls varit intresserad innan. Det tog lång tid innan jag kunde övertala henne att jag inte gjorde det för pengarna.”*

Här verkar det stämma bra med undersökningar som visar att skälen till att anmäla sig till konfirmationen är tradition, viljan att lära sig mer och egen tro. Familjen och traditionen är viktiga för individens val. Det är intressant med flickan som får övertala sin mamma. De generationer som vuxit upp med generation X och som är helt friställda från traditionen påverkar sina barn på olika sätt även dom. (Hagevi, 2002) Det är även intressant att fundera på detta med traditionen. Att den är viktig för individerna men samtidigt enligt Sjöborg är den något som ledarna i kyrkan inte tycker är ett viktig som skäl. (Sjöborg, 1998)

Apropå förväntningar innan...

Alla utom Johanna har haft förväntningar med negativa förtecken. Man har trott att det ska blir tråkigt, man tror att det ska innebära stillasittande bibelläsning och bön. Jakob berättar att han hört från många att det är väldigt roligt. Han säger också *”Och jag tyckte det var väldigt kul när ni kom till skolan. Alla aktiviteter ni gör i etikpasset – jag tycker det är skitkul. Det var en liten krock för jag tänkte samtidigt att det skulle vara väldigt tråkigt och så och att vi skulle sitta och läsa bibeln och så.”* Bibeln som tråkig läsning är ett centralt tema i deras förväntningar. Sara säger *”Mina förväntningar från början var att vi bara skulle läsa, läsa och läsa ur bibeln och att vi skulle prata om det. Såsom vi gör i skolan.”* Kristina säger, *”Alltså jag trodde det skulle vara mest att vi skulle sitta i en cirkel och be när vi träffades. Men när jag sa det till mina syskon, alla mina syskon är konfirmerade, sa dom ”Nej, nej det är chill””* Magdalena säger, *”Jag trodde det skulle vara tråkigt,, att lördagarna skulle försvinna, Inte ha tid att träffa kompisarna och så.”* Magdalena förväntade sig inte något speciellt, både tråkigt och roligt säger hon.

På frågan om det har motsvarat deras förväntningar svarar alla utom Magdalena att det blivit annorlunda än dom trodde. Magdalena tycker det blev ganska likt som hon trodde. Emma fortsätter efter att hon berättat om den förväntade tråkiga bibelläsningen, *”Men vi har inte gjort det utan mer lekt fram sakerna och man har ändå lärt sig många saker då. Men det är egentligen inte det som är viktigast, jo det är viktigt också men det viktigaste är att vi lär oss mer om helheten. Inte den texten här och där.”* Sara säger: *”Men när jag kom hit så upptäckte jag att vi gör liksom mer roliga saker. Kanske pjäser om det och vi berättar mer och vi gör uppgifter. Vi gör inte tråkiga saker som att bara läsa upp. Och på lägren, som jag inte ens visste att vi skulle ha, gjorde vi jättemycket kul.”* Jakob säger, *”Det har varit mycket roligare och det har inte alls varit lika mycket om själva tron som jag trodde det skulle vara. Utan mer etikpass och lära känna varandra. Det har varit väldigt, väldigt roligt faktiskt.”* Kristina säger att det blivit annorlunda *”ibland är det tråkigt och ibland är det jättekul. Vissa saker vi gör är jätte lärorika.”*

De flesta har negativa förväntningar och bekräftar bilden hos Bromander att denna grupp som befinner sig mitt i sin ”värdegrundande tid” är diffusa och som inte på något sätt självklart identifierar sig med kyrkan, religion och tro. Förutom negativa förväntningar på själva innehållet behöver kyrkan även överbygga en negativ förförståelse av ord såsom religion, Gud, bibeln etc. Ord som i ungdomarnas värld till stor del kännetecknas av tråkighet och har negativa förtecken.

Det är intressant att Sara säger ”läsa bibeln såsom vi gör i skolan” och syftar på hur pedagogiken ser ut i skolan. Kanske är det så att den negativa förförståelsen inte enbart handlar om bilder av en kyrka som bedriver konfirmationsundervisning från katedern, dystert stillasittande utantillinläring och bibelläsning. Kanske handlar det faktiskt om hur deras nuvarande skola ser ut, att det faktiskt där oftast är katederundervisning och inhämtandet av kunskap sker genom att läsa sig till den.

Det dom har att förhålla sig till och som dom kan referera till är ju den arena där de uppehåller sig mest som är skolan och det är denna de utgår från när de tänker konfirmation. Så de negativa förtecknen kanske mer faktiskt handlar mer om ett underkännande av skolan. Vika referenspunkter har ungdomarna. Både vad det gäller förförståelsen till de religiösa orden, till innehållet och till Kyrkan i stort. Det är också intressant med det ”glapp” Jakob beskriver. Trots att han hört positivt om konfirmationen och att han tyckt om det han gjort när han träffat Svenska kyrkan på ”etikpassen” tror han ändå att det ska blir tråkigt och vill inte anmäla sig.

4.2. Vad erfar man under tiden – om träffarna

Helheten

Jag frågade dem hur känslan var på väg till träffen. Två stycken, Jacob och Emma berättar att dom längtar till torsdagen och konfirmationsträffen. Jacob: *”Alltså jag längtar ju hit hela veckan faktiskt. Det är en väldigt skön känsla att komma hit och det är jättemysigt. Man sätter sig och snackar lite skit och sedan går man in här så vet man att man har någonting framför sig. Hur tråkiga grejer man än gör så blir det roligt.”* De som går på lördagarna beskriver en trötthet men att man inte känner av det när man väl är igång. *”Det är lugn och skönt när man är här”* säger Magdalena och Johanna säger att *”vissa dagar är det inte roligt att gå till konfan och vissa är det helt okej”* Grundkänslan skiljer sig alltså lite grand om man går på eftermiddagen eller morgonen. Och de refererar till hur stämningen är och hur man mår när man är där. Johanna tycker att *”det som är mindre roligt är väl vissa gånger när vi ska lära oss något annat då blir det lite drygt. Det är tråkigt om de står och pratar mycket liksom. Då är det liksom ”jaha, det här var ju roligt!!”*

Det verkar vara viktigt för dem att det är en lugn plats, en oas. När jag ber dem beskriva en vanlig träff är svaren ganska likartade. De använder ord som *”nästan varje gång har vi lekt någonting”* *”sedan kanske man delas upp i grupper och sticker iväg i olika aktiviteter eller bara sitter och pratar”,* *”hm, vi brukar ju samlas här inne och först köra nån runda hur det är.”* *”Det kan vara att vi håller på med en sådan där Kyrie- och Glorialapp”,* Jakob beskriver innehållet så här, *”Det brukar ge någonting, det är inte alls så att man kommer hit och slösar bort två timmar. Utan det ger någonting alltid efteråt”,* Magdalena säger: *”Vi gör alltid olika saker. Alltså man lär sig mycket faktisk. Om att man inte ska döma personer och sånt,”* Och Sara säger: *”Jag brukar komma hit tidigt för att jag cyklar direkt från skolan. Jag kommer hit käkar mackor och vid halv fem sätter det igång. När vi börjar brukar vi leka och göra roliga saker. I en och en halv timme, det är bara roliga saker hela tiden liksom. Bygger pjäser och sånt och sen när ...Allting går så fort, plötsligt är klockan sex och då ska man gå över till kyrkan med nattvarden och så. Alltså allting går så fort på två timmar när man har så roligt”*

Sara svarar att hon tycker om att vara i kyrkan. Hon upplever ro där och det är mycket känslor som kommer. I församlingsgården känns det mer vanligt och i kyrkan speciellt tycker hon. Hon kan inte komma på något hon tyckt är tråkigt. Magdalena säger: *”Det roliga är väl, ja det är helt så mycket rolig energi. Alla är helt trötta för att det är tidigt men alla skrattar ändå helt mycket och det dåliga...jag vet inte, det finns typ inget dåligt. Det skulle vara att man inte orkar med att göra vissa saker.”*

Deras svar bekräftar på nytt de undersökningar som är gjorda. Att vara aktiv och att delta är viktigt. Att känna att det handlar om mig och att jag får bidra är väsentligt för dem. De poängterar att det känns meningsfullt att komma. Här verkar det som arbetet som syftar till att de ska komma med sina liv med sig själv är fruktbart, de finner mening och de finner utrymme för sina livsfrågor. De har svårt att hitta delar de inte tycker om och jag tolkar det som att på nytt är helheten viktigt. Hur känslan är i miljön.

Leken...

På frågan vad som är roligt att göra och på vad som är tråkigt svarar de flesta att leken är rolig. Leken kommer fram i många svar vid många tillfällen som en viktig metod. Jakob säger, *”Jag gillar att få in grejer i lek, när man gör någonting med det. Som då när vi byggde lego med bibeltexterna. Om det hade varit som min bild att man bara skulle läsa. Alltså jag tycker inte det är så roligt, jag glömmer.”* Emma säger:

”Att vi leker och att vi tänker på nått, fast det räknas som leka för det är roligt”

De nämner ofta leken som rolig, som en stor del av innehållet och som viktig. Det handlar om kunskapsförmedling och återigen att inte sitta still och vara passiv. Man leker in det som vill förmedlas om så handlar om samarbetsövningar för att fundera på freden i mig själv och mellan oss eller om det handlar om lekar för att stärka mig själv och där igenom varje individ i gruppen. Det bekräftar och stödjer konfirmandriktlinjernas syn på konfirmanden och på kunskapsförmedling. Vi är medvandrare, vi ska i vår kunskapsförmedling tala till alla sinnen, till hela människan.

Drama / spela teater...

En del beskriver en ambivalens till drama och teater, de tycker om det men tycker samtidigt att det är pinsamt ibland när man inte kan komma på vad man ska göra eller när man gör det framför kompisarna. Samtidigt är det några i sina svar som poängterar att dramat blir en väg till att förstå bibeln och att det är mig det handlar om. Vägen till tro tycks gå genom kropp och huvud. Man behöver både få tänka, reflektera och fundera men också via lekar och drama arbeta med kroppen.

Rundan....

På frågan hur Sara upplever rundan svarar hon: *”Jag tycker den är jättebra. För att liksom man känner sig så bra i den här gruppen. Alla liksom. Ingen går ut på facebook eller går till skolan och säger nått. Vi behåller det här i gruppen. Alla kan säga vad de tycker och det känns så härligt.”* Hon fortsätter att berätta att rundan innebär att man väljer av sina personliga saker och delar med sig. Och att det är kul att höra av andra. *”Att dom delar med sig av det och att jag delar med mig av mitt. Och det känns så härligt att få dela med sig.”*

Många pratar om just delandet i samband med rundan. Magdalena säger: *”Jag tycker den är bra för man säger vad man tycker och man får lyssna på vad andra tycker.”*

Det finns ett perspektiv av krav i samband med rundorna, Johanna säger, *”Jag tycker både bra och dåligt om rundorna. För ibland har man inte strukit under något för att man inte kommer på något. Eftersom det inte finns något som berör en. Då måste man styrka under nått. Och om man inte vill säga säger ledarna att ”men någonting finns det”.*

Alla utvärderar i stort sätt rundan positivt. Att få dela med sig av sitt liv och att dela andras. Det hänger nära samman med nästa stycke. I rundan talar en del om att man får möjlighet att se varandra och höra sig själv. Man talar om detta i samband med frågan hur man förändrat sig, och då ofta utifrån två perspektiv. Att man lärt känna sig själv bättre och att man börjat tänka mer på andra människor. I detta är rundan ett redskap och viktig i pedagogiken att dela liv. Ett annat perspektiv är att rundan förflyttar fokus från ledarens och kyrkans liv till individens liv. Det verkar samtidigt så att den kan förkomma ett stråk av krav i rundan, man relaterar till att man inte alltid har något att säga och att det då känns kravfyllt och en av de andra flickorna talar om att det känns bra att vara i mitten av runden. I början av rundan har man inte hunnit tänka och i slutet vill man inte säga om för mycket av vad andra sagt. Här tänker jag att det också handlar om storleken på gruppen och hur lång rundan blir.

Gruppens och individens betydelse...

Många poängterar att gruppen är viktig. Det är viktigt att man får säga vad man tycker och det är bra att lära känna nya människor. De flesta poängterar att de inte kände alla eller brukade prata på skolan men att de nu fått nya vänner. Magdalena säger, *”Gruppen och gemenskapen är viktig och vi kan vara dom vi är här. Det finns ingen som dömer en. Det finns ingen som kritiserar och i skolan är det så att där försöker alltid den ena vara bättre än den andra. Och det är också så med grupper och att man stoppas in i olika fack. Dom som är mer populära än de andra osv. Det är skolrelaterat.”*

Sara tycker att gruppen är trygg *”Jag kan berätta mycket personliga grejer inom gruppen och det känns ändå bra att vissa vet, då är jag inte den enda. Jag känner mig jättetrygg att vara här, här i*

kyrkan, det känns som hemma. Jag kan bara lägga telefonen och nyklarna var som helst för jag vet att de kommer att stanna här, ingen kommer att ta dem. Det är som hemma”

Här bekräftar de bilden av att det för individen hela tiden är en växelverkan mellan grupp och individ och att relationer är viktiga, gruppen är viktig. I ett första skede är det viktigt vem man anmäler sig tillsammans med sedan blir den större gruppen viktig. Många svarar att från början kände man få, och uttrycker sedan en förvåning över hur bra man lärt känna varandra. Också här relaterar ett par av dem till skolan, både med anledning av att man i skolan inte är sig själv och med anledning av att man börjat hälsa på varandra i skolan.

Det är intressant att Magdalena på frågan varför man kan vara sig själv här svarar att här dömer ingen någon annan. Individen tar form och blir någon i den miljö där man inte hela tiden jämförs med någon annan. Här nämner hon själv skolan och idrotten som exempel på miljöer som är tävling och bedömning. Den trygga gruppen utvecklar individen i gemenskapen. Individualismen blir inte så individfokuserad på ett sätt och på ett annat sätt helt och hållet centrerad kring individen. När gruppen blir trygg och varje individ får plats har man så att säga bakvägen förmedlat budskapet om den personliga Guden och att du som individ är värdefull.

Hur beskriver de orden ?

Jag frågade dem om varje ord och lät dem definiera dem. Det blir mycket tydligt att alla har en stor relation till orden Kyrie, Gloria och Sanctus. De andra orden tycker de i varierade grad är ganska svåra att definiera. Sara tycker att **Kyrie** symboliserar att man är ledsen och arg. ”Kyrie kan vara både bra och dåligt tycker hon. Att man sörjer är fint också.” Johanna tycker att Kyrie är svart och dåliga minnen. ”När vi skulle skriva om sorgliga minnen och begravning var det jobbigt. Fast på nått sätt om man pratar om någonting så efteråt känns det mycket lättare.” När Magdalena får frågan om Kyrie och funderar på Kyrie i sitt eget liv säger hon, ”Ja, kanske ibland inom fotbollen så ställer jag för höga krav på mig själv. Så kan jag inte riktigt uppnå det jag vill, så blir jag arg och så blir jag sämre. Jag tycker jag är sämre och så presterar jag dåligt sedan blir allt bara dåligt.” Jakob relaterar Kyrie till det mörka inom honom, ”alltså jag hade en tid när jag var väldigt deprimerad och då tänker jag på hur jag var då. Och hur jag såg på världen den tiden och jag ser mig själv som ganska pessimistisk och jag är depressivt lagd.” För de flesta är **Gloria** tvärtom mot Kyrie. Det ljusa ”när jag ser allt som glatt, som när man är lycklig”, ”de där små stunderna i livet när man är verkligen, verkligen lycklig. När allting funkar om man känner sig helt igenom lycklig och jag har väl kommit till det nu. Nu funkar allting. Konfirmationen funkar, fotbollen funkar allting funkar rätt då är det gloria.”, ”att mamma är glad på morgonen efter att ha jobbat 12 timmar” ”glädje, harmoni och ro”, ”Kompisar gör mig glad. Kompisar är gloria och de är väldigt viktiga för mig.” **Sanctus** handlar för dem om vad de tycker är

heligt i livet. Emma säger, *"Sanctus är det som är heligt, Innan såg jag heligt som religion men heligt kan vara något som är heligt för mig"*, Jakob säger, *"Det första jag tänker på när jag hör Sanctus är min fotboll. Fotbollen betyder väldigt mycket för mig och då blir det någonstans heligt, för om nånn hånar eller smutskastar fotboll då tar jag illa vid mig och där är det heligt. Och det är samma med nära och kära. Och det är jobbigt när folk trampar på det som är viktigt"*, Kristina säger om Sanctus, *"Nått som är heligt är familjen och vi bråkar rätt ofta. När vi bråkar känns det som det bryts sedan när vi blir sams igen så blir det helt igen."* Om **Credo** svarar Sara *"Credo det är att jag tror . Och om man verkligen tror på något så ska man gå för det. Jag tror på Gud då ska jag liksom...det är starkt att tro på något"*, Kristina kopplar det till sin egen tro, *"Jag tror egentligen inte så jättemycket, jag tror på delar av kristendomens budskap men jag tror inte på allt"* **Pax** svarar många är fred, frid och världsfreden. Johanna kopplar ihop Pax med gudstjänsten, *"pax är fridshälsning. Det är väldigt roligt att göra den hälsningen."* och resonerar mycket kring fred och konflikt, hon tror inte att fred någonsin kan finnas, hon tror att konflikten är en förutsättning för livet. Slutligen **Agnus Dei**, som för många av dem är kärlek, *"Kärlek och mysigt"*, *"visa att man bryr sig"* Jakob säger, *"Agnus Dei, då tänker jag på Jesus i o m att vi hade det som tema på höstens läger. Och då tänker jag också på det goda och på tron och på viljan att göra gott på nått sätt."* Sara tycker att Agnus Dei är kärlek. Det är som saknad säger hon *"Man tänker" oh nu kommer hon igen". Det är precis som med Jesus, han återuppstod, han kom tillbaka."* Apropå Agnes Dei säger Magdalena, *"Agnus Dei är kärlek. Att visa att man bryr sig. När man är med sina vänner, att man gillar att vara där man är. Det kanske också är kärlek."* Orden har i olika grad fått en mening för konfirmanderna. Kyrie och gloria som handlar om mörker och ljus, om det goda och det onda och om det som smärtar och gör mig glad verkar vara mycket konkreta och lätta att relatera till. De andra orden är i olika grad viktiga för var och en. Inga svar handlar om att orden är meningslösa eller utan innehåll men man relaterar i olika hög grad.

Har orden något med ungdomarnas liv att göra.

Jakob säger så här, *"Ja, det tycker jag. Att man ska få vara sig själv och ha sig själv i åtanke tillsammans med att religionen har med dig själv att göra. Och att det som står i själva bibeln har med oss att göra"*

Johanna säger så här, *"Oftas säger ni saker som berör mig. Dom gånger ni pratar om något som berör mig mer då är det klart att jag är med där mer mentalt än om det inte är något som berör mig."*

Sara svarar att alla de sex orden spelar en stor roll i hennes liv. Hon upplever att alltid något av orden passar in på hur hon mår. Hon tycker att bönbandet är en symbol för det här. *"För alla dessa orden finns i våra liv och de finns i bönbandet. Det är bra att de där små emellan binder ihop allting"* Det är fler som refererar till bönbandets betydelse. Jakob säger, *" Jag tror att bönbandet kan vara ganska bra*

om man inte har varit troende innan. Det kan då någonstans bli, inte din Gud men en symbol som man då kan ladda. Att man kan ladda det med sina känslor. Att det finns, det existerar. Jag tror tron i varje fall kan vara stark. Men man vill ha bekräftelse”. Kristina säger, ”Bönbandet symboliserar livet, alla delar i livet. Allt som behövs för att man ska kunna leva ett liv. Det går liksom runt hela tiden. I början tyckte jag bara det var ett coolt armband. Men sen började jag fundera, vad betyder egentligen den pärlan där och varför har jag den där osv. Och så börjar man förstå lite mer och tänka lite mer och så blir man helt filosofisk.”

De upplever att orden spelar roll i deras liv. De använder uttryck som att de har med mig att göra och att de berör. På olika sätt berör många av de svarande detta med helheten och här verkar bönbandet med de sex ”pärlorna” vara viktigt. Jag kommer mer in på, under rubriken om deras tro och andlighet, glappet mellan tro och logik men det nämns redan i samband med bönbandet. Man tycker att det konkreta är bra, det blir en påminnelse och något att ta på.

Om mässan...

Känslorna inför den mässa konfirmanderna firar vid varje träff är många. ”Det är bra att gå över till kyrkan, man kommer ner i lugn och ro och man blir inte stirrig. Bra fast ibland lite så halvtråkigt. Det är inget nytt, samma saker varje gång.” säger Johanna. Sedan fortsätter hon ”Det är bra, just det att man är med sig själv och inte med de andra, Magdalena säger, ”Mässan är mysig. Jag tycker att den är viktig. Sen när man konfirmerar sig är det bra att man kan det och vet hur det går till.” Jakob, ”Jag tycker det är väldigt roligt, speciellt dagens tanke brukar jag tycka är väldigt väldigt givande. Och om jag har något i tankarna brukar jag släppa det innan jag går in i kyrkan. Jag gör samma sak på fotbollen. Alltid är det något jag upplever i mässan, nått roligt eller en tankenöt.”

Sara förklarar, ”Jag tycker det är så himla kul. Så jag vill alltid vara med och läsa inledningsorden. Men jag tycker det är så roligt för då kan jag verkligen visa min glädje och jag tror ju på det hela. Under nattvarden försöker jag alltid stå nära, där prästen är för att när jag sjunger där framme så tittar jag alltid mot Jesus eller mot det där fönstret. Och jag tittar ut genom fönstret som är där bakom och tänker att min pappa är där. Om jag tittar på Jesus så känns det lite så att han är med pappa och att dom har det roligt tillsammans.”

När jag frågar vad som är bra respektive dåligt i mässan tycker Kristina att ”Jag vet inte riktigt jag tycker det är ganska tråkigt med kyrkan. Jag har tråkiga minnen och så. Och när ni bytte musik var det hemskt. Jag bara tänkte ”nej den låten ska inte vara där osv. Jag är livrädd för de här sektliknande gudstjänsterna när människor bara sitter och tittar rakt framåt. Så är det aldrig på torsdagarna. Första gången tänkte jag ”oh, nu ska jag sitta här och dö igen” Den är inte sektliknande liksom. Den inkluderar alla, man sitter inte där bara och stirrar ner i golvet på en grå plopp. Alla är

med. Också när man tagit emot nattvarden och alla går framåt och ställer sig där. Och man liksom sjunger hela tiden. Hela tiden!” Om nattvarden säger hon, ”Jag tycker faktiskt det är den roligaste delen av mässan. Och jag tycker att vinet börjar blir sötare.” Sara återkommer många gånger till nattvarden i intervjun: ”Nattvarden är viktig tycker jag. När man får brödet och vinet så känner man sig...man blir helad liksom, man blir hel i dig själv. Man har tagit emot Jesu kropp och blod. Det känns ändå som om man är med hela tiden. Och det känns så härligt, man får verkligen ta emot det här. Det är många som inte för lov att ta emot det för att de inte får ha sin egen tro. Jag tycker det är hemskt.”

Musiken är ett centralt tema i svaren är det viktigaste. Jakob säger att musiken gör mässan levande. Han tycker om att sjunga och att det är ett bra sätt att få gemenskap. Han tycker om nattvarden för gemenskapen och att den är skön. Det är mysigt med halvcirkeln tycker han. Emma håller med om att musiken är viktig. *”Jag gillar alltså låtarna, den där heliglåten det är min favoritlåt. Det är bra att vi inte byter allt hela tiden.”* Johanna säger att det är roligt när det är lite roligare låtar och när det är någon rolig dagens tanke. När jag frågar Magdalena vad som är bra och dåligt svarar hon, *”Det är bra hela tiden. Det är bäst när man går fram där framme vid altaret alltså efter när man har delat det där brödet så ler alla helt mycket. Gemenskap på något sätt känner man så.”* Överlag tycker man att det blir tråkigt när någon pratar för länge, när man blir passiv och när man inte förstår vad som sägs. Här bekräftas inte bilden av synen på mässan och gudstjänsten från undersökningar och forskning som är att det man är nöjd med konfirmationstiden men tycker att gudstjänsterna är tråkiga och meningslösa. För de intervjuade här är mässan, i olika hög grad viktig. Alla tycker om att fira mässan och för de flesta är nattvarden och musiken central. Vad det gäller musiken har man lite olika tankar kring upprepadet av sångerna. Men man känner överlag att sångerna är viktiga och personliga. En annan bild som inte bekräftas är synen på dagens tanke, rubriken på reflektionen eller predikan, många tycker den är viktig. Men någon uttrycker också att det är viktigt att prästen inte pratar på för länge för då stänger man av. Vad som är roligt och bra bekräftar däremot alla tidigare undersökningar kring ungdomar och gudstjänsten. Att man är aktiv, deltar mycket, sjunger mycket tillsammans och gör allt gemensamt. Det finns utrymme för individ och för gemenskap. Här kan man lägga de sju kriterierna över vad som gör en gudstjänst dålig och se att den varken är lång, innehåller inte några långa textläsningar, är inte prästfixerad, har inte några obegripliga psalmer, vad det verkar har den inte några obegripliga ord i någon stor utsträckning eller saknar tid för egen reflektion.

... i relation till söndagens gudstjänst.

När jag frågade om andra gudstjänster fick jag det här svaret av Emma, *”Min kompis är ett år äldre, jag följde med henne för dom har sådana bockar, att man skulle få en bock i boken. Jag visste inte alls vad jag skulle göra, det var jag och en annan kompis Josefin. Så sa hon ”var bara tysta och sitt här.”*

Hon skulle gå fram och bära dricka och sånt. Så bara satt vi där. Men nu i och med att vi gått så många mässor så bara ”ja då tar vi den här boken där osv.” När jag ber Sara jämföra torsdagsmässan med söndagens mässa säger hon: ”Söndagen brukar ju vara en timme och det blir lite drygt. Jag gillar mer vår för att allting går mycket fortare än en hel timme. Så mycket annat skiljer inte. Det kanske mest är sångerna och så där. Nattvarden är ju det samma.”

Sara tycker också det är bra att vi inte sitter still så länge i mässan och hon minns när det under söndagens gudstjänst var olika stationer. *”Jag tycker det är roligt att man inte ska sitta i bänkarna hela tiden. Man gör något hela tiden själv. Att det inte bara är prästen som står där framme och håller sitt. Man gör något själv och man får vara med och delta i gudstjänsten”* Flera av ungdomarna nämner att det är längden och musiken som skiljer och man upplever inte tvunget längden som ett problem. Men många återkommer till att man inte vill bli passiv. Flera av dem tror inte heller att gudstjänsten blir den samma om inte nattvarden är med. Jakob tycker det finns en skillnad till *”Hm, den enda skillnaden jag kommer på är att man läser en evangeilettext vilket jag tycker är ganska tråkigt så att jag brukar inte lyssna, Jag har vant in mig att koppla bort just då.”*

Många relaterar tidigare gudstjänstbesök som negativa men nämner inte eventuella familjehögtider, Det är intressant med Emmas beskrivning som berättar mycket om hur det kan kännas att vara i vår gudstjänst och vara ovan. Hon säger inte det med en samtidig kritik av det hon varit med om utan som en förklaring på hur hon nu fått en vana och trygghet. Men orden ”sitt bara här och vänta” säger mycket om vår nuvarande gudstjänstform.

4.3. Vad har man med sig från konfirmandtiden

Om tro, gudsbild och andlighet.

Emma beskriver att hon inte trodde när hon började på ”konfan” men att det har ändrats nu. *”I och med att jag inte är så säker och i och med att jag har varit här så tänker jag. Jag tror nog på Gud, jag tror att jag tror på Gud. Jag tänker att det finns nånn som verkligen ser att jag finns.”* Hon beskriver vidare motstridiga känslor. Hon tror på en Gud som skapat men tvivlar ändå. Hon säger också *”Om nu han har skapat allting så låter han oss göra allt fritt. Det vi gör påverkar oss själv.”*

Vidare säger hon att det var som med den döve och blinde på lägret (anmärkning, bibelberättelsen om Bartimaios), att hon tyckte det vara fantastiskt att Jesus kunde göra så. *”Från början tyckte jag att Jesus, det var helt omöjligt att Jesus kunde komma som Guds son men sedan när man ändå berättar dessa händelser är det mer verkligt. Ibland känns det som det bara är sagor och ibland känns det som, Oh shit, det kan ha hänt!”*

Jakob tycker att Gud är som en gammelfarfar som är vis och som lyssnar men tvivlar mycket eftersom han tycker att en tro på Gud är oförenlig med naturvetenskapen. Johanna säger så här, *”Alltså, jag vet*

inte riktigt hur jag tror eller inte tror. Det är lite så. Jag tror liksom på vissa delar men inte alla delar. Jag tror att Jesus har funnits men sedan så vet jag inte om jag kan tro på att han uppstått igen. Jag tvivlar på att någon kan bota sjuka eller blinda som kan se.” Magdalena säger så här, ”Men alltså, om allt hade varit fred så hade jag trott på att han finns till hundra procent. Men eftersom det finns så dåligt i många länder så finns det ett båda ja och nej”.

Sara säger så här, ”Han känns så stor på nått sätt, men samtidigt kan han vara jätteliten. Man kan säga att han är allas vår fader. Han finns alltid för man kan prata med honom om allting. Även om han vet allting så kan man ändå berätta allting. Han kommer alltid att förlåta en och man går aldrig ostraffad heller. Jag vet liksom att jag har gjort det här och sedan får man ta itu med det så blir allting bra. Han är frid och harmoni. Gud specialiserar sig. Du är speciell för honom, alla är speciella för honom”

Många beskriver med en slags förvåning en spirande tro. Och de har alla mer eller mindre en konflikt inom sig, en konflikt mellan tron och det logiska och naturvetenskapliga. Det blir en krock mellan vetenskap och tro som det verkar som man i undervisningen inte riktigt tagit på alvar. Jesus under, Gud som skaparen och många av bibelns berättelser gör det svårt för den egna tron att ta sig fram. Samtidigt är det personliga Gudstilltalet centralt, jag är någon för Gud. Det verkar som om tro finns från mässfirandet, liksom bakvägen.

Om hur man upplever att man har förändrats (vad har man lärt sig),

Jag frågade dem vad de själv tycker att de har lärt sig. Främst framkom tre tema. Att de lärt känna sig själv lite bättre, att de lärt sig tänka på andra människor/att de är en del av en värld och att de lärt sig om tron, Gud och bibeln.

Apropå sig själv.... Johanna svarar ”Jag har lärt mig mer om mig själv och hur jag själv fungerar. Till exempel så kanske man känner någon dag att man inte ser så bra ut men då vet man att det bara är skitsnack egentligen, du är precis lika fin som alla andra” Kristina säger. ”Jag tror att jag har lärt mig att vara mig själv lite mer, innan jag började konfan så var jag bara svart. Men sedan har jag liksom växt hela tiden, skaffat mer kompisar blivit mer social och sedan har jag blivit mer färgglad. Lärt mig lite mer och förstått lite mer” Sara berättar att hon har lärt sig att hon måste prata om det hon har inom sig, inte ”vara en mussla och hålla inne allt”

Många av de intervjuade relaterar förändringen till sig själv. Jag har lärt känna mig själv bättre, blivit mer färgglad, vågar oftare vara mig själv, vågar säga ifrån i skolan. De har styrkts och bekräftats verkar det som. Denna process sker i mötet med gruppen och i mötet med övningar och ord. Mitt liv återigen som det centrala. Att det ges tid för reflektion om sig själv verkar vara viktigt.

Apropå andra människor

Sara säger. *”Jag har lärt mig att vara snällare mot folk. Innan ljög jag en massa och jag har lärt mig ändå att man inte ska göra det, man känner sig bara dålig. Innan har man varit som en liten Judas. Så tänker man liksom att det var ju därför jag inte hade så många kompisar på den tiden. Jag har inte förstått det förrän nu för att ja har fått uppleva dessa känslorna. Och sen har det väl varit att jag ska kunna förlåta mig själv. Jag är en sådan person som inte pratar med andra. Jag håller det inom mig själv och kanske inte förlåter mig själv. Och liksom då kan jag ju inte förlåta andra utan liksom säger förlåt bara. Det är inte på riktigt.”*

Hon säger också att hon lärt sig att kunna stå för det hon gjort. Magdalena säger: *”Jag har kanske inte lärt mig så mycket men jag har insett att man inte ska döma människor så fort, Dom som är i min grupp, jag umgås ju aldrig med ”sånna”, eller inte sånna men med dem. Men jag har lärt mig att dom är snälla jag kan prata med dem”. Jakob pratar också om detta: ”Det är klart att man lär sig funka med andra människor också. Jag har lärt mig funka med andra människor och att funka i grupp ännu bättre.” Emma upplever att hon lärt sig tänka på världen och sig själv annorlunda” *Jag har lärt mig tänka mycket mer på andra människor, när vi skulle springa med spannarna med vatten började jag tänka mycket mer på andra. Man har lärt sig tänka på människor från deras perspektiv, alltså titta på andra annorlunda.”**

Många reflekterar över att de lärt sig tänka på andra människor på ett annat sätt och på sin plats i världen att inte döma. En perspektivförändring.

Apropå Bibeln, Gud och tron...

”Jag tror vi hade det senast, med den äldste sonen och fadern. Först så kände jag mig som den yngste sonen. Men sen så känner jag mig ibland att man är den äldste sonen, ibland när man gör så mycket men inte får något tillbaka”, svarar Sara på frågan vad hon lärt sig om Gud och bibeln. Sara fortsätter så här: ”När ni berättar om bibeln och om vissa människor så känner man att de är som mig. Man känner verkligen att man kan vara dessa personer, man kan säga deras repliker genom att vara sig själv bara. Man är den personen så det tycker jag absolut. Innan har mässan inte haft med mig att göra men sedan alltså när man varit med så har det vari in i en. Det har vävts in i mig. Nattvarden gör man en gång i veckan och jag kommer säkert att komma hit här sedan. Att vara delaktig i saker och ting.

Jakob säger, *”Jag har lärt mig lite mer om religionen tycker jag, om hur Jesus var.”*

Framtiden – hopp och oro.

De flesta av ungdomarna känner tillförsikt inför framtiden. Drömmarna handlar om jobb, att uppnå sina drömmar. Generellt sett så har de lättare att prata om sin oro än sin längtan inför framtiden.

Sara längtar efter konfirmationen. Hon har valt nya faddrar, sin farmor och sin morfar. Hon längtar också efter att blir vuxen och att ha ett jobb. Hon är rädd för att, som hon uttrycker det, allt ska gå fel i framtiden. Att hon inte ska hitta något jobb. Inte ha en bostad och behöva *”bli en sådan där som ber om pengar till bussen”*. Emma bär på en stor oro, *”Nått som alltid oroar mig, hur lycklig jag än är, så är det att min mamma är sjuk. Hon har cancer. Det oroar mig alltid. Vissa dagar kan det vara hur bra som helst, hon kan verkligen vara den vanliga mamman. Och ibland så kommer hon inte ens ihåg vad hon heter. Man bara ”det är lugnt alltså. Jag går in på mitt rum.”* Kristina svarar så här på frågan om hon känner rädsla och oro för något? *”Herre Gud, ja! Jag är jätterädd för döden. Och att familjemedlemmar ska dö. Jag har alltid den baktanken att någon ska dö.”*

Här bekräftas återigen de undersökningar och rapporter som gjorts. Överlag är man nöjd med sitt liv och känner mening men det tycks finnas ett glapp till oron och stressen för när frågan kommer har näst intill alla de intervjuade sådant de bär på som är svårt för dem. Hur man ser på framtiden är i hög grad relaterat till vad man redan erfarit.

5. Sammanfattning och slutsatser

Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur ungdomar upplever och tolkar sin konfirmandtid i en senmodern och sekulariserad samtid.

Den första frågan för uppsatsen gällde:

1. *Hur var konfirmandernas väg in i arbetet - vilka förväntningar hade de innan och varför anmälde de sig?*

Ungdomarnas förförståelse verkar vara till största del negativ och den spelar i högsta grad roll. Man tror att det kommer att handla om att ”läsa och åter läsa bibeln” och att sitta still ”och bara be”. Viktigt är att detta, utifrån kontextualiseringen och Bromander, är en diffus grupp som inte har så starka band till kyrkan och som samtidigt befinner sig i livet när värderingar grundläggs och verkar bli viktiga och gällande för en lång tid framåt. Här finns ”riskgrupper” som inte hittar in i Svenska kyrkans verksamhet.

Det visade sig vara ännu mer komplext än jag anat. I Oxie församling har man ett väl förankrat arbete på skolan. På högstadieskolan träffar man alla klasser två gånger per läsår och har etikpass i judosalen, eleverna utvärderar dessa som positiva, (här i analysen refererar Jakob till dessa i ett av sina svar) dessutom skymtar det fram i svaren att tidigare konfirmander berättar om konfirmationstiden som något positivt. Alltså finns det relation och andra tidigare positiva röster. Ändå blir det tydligt här i ungdomarnas svar att man inte har några höga eller positiva förväntningar. Det verkar i intervjuerna som att det inte tvunget handlar om förförståelsen av Svenska kyrkans konfirmandverksamhet utan snarare om förförståelse utifrån deras syn på skolan. De verkar relatera till skolan där de spenderar i särklass längst tid. Om pedagogiken är stillasittande och faktainhämtningen ensidig i skolan är det så synen på konfirmationen också är. Vad det gäller skolan verkar det finnas en motsättning mellan undersökningar som gjorts där en stor majoritet är nöjda med sin skola och de intervjuer jag gjort. I svaren skymtar ofta händelser och referat till skolan fram som är negativa. Det handlar om, i deras ögon stökiga lektioner, meningslös kunskap och känslan av att inte vara sig själv. Det blir slutligen tydligt att de undersökningar som gjorts stämmer med dessa konfirmander, skäl till att man anmäler sig handlar främst om traditioner och relationer, till viss del om att lära sig mer om den kristna tron och för ett fåtal för att de tror.

Den andra frågan för uppsatsen gällde:

2. *Hur beskriver de med egna ord upplevelsen av sin konfirmandtid – av undervisningen, mässan och helheten?*

Ungdomarna tycker överlag att konfirmandtiden känns meningsfull. De poängterar att det är viktigt att vara aktiv, att känna delaktighet och att hitta mening i sitt eget liv. De berättar om hela miljön – att det är lugnt och skönt och att man kan vara sig själv – som viktig. De upplever inte att det finns många sådana ”rum” i livet.

Ungdomarna har många funderingar kring sig själv som individ och kring gruppen. Att gruppens gemenskap är viktig blir mycket tydlig. Gruppen verkar vara en nyckel till upplevelsen och vad man erfar. De poängterar att de lärt känna sig själv bättre, mår bra av att låta varandra vara dem de är. Delandet och givandet och att inte bli dömd är ord som kommer fram.

Här i sammanfattningen vill jag lyfta leken eftersom den tycks fylla många funktioner. Gruppen blir grupp, tryggheten ökar, de skrattar och har roligt och de upplever tydligt att de lär sig viktiga saker genom leken. Leken tillsammans med andra metoder som ”Rundan” och dramatisering verkar öva dem i att dela med sig av sig själv och varandra. Jag tänker att denna väg är en väg, så att säga, bakvägen till att förstå evangeliet och bibelns budskap.

De beskriver att de inte pratat om tro och religion så mycket som de trott, och detta är positivt för dem. Samtidigt i svaren har de många funderingar kring en förändrad tro, kring bibelövningar och sin Guds syn. De resonerar kring Gud, Jesus och bibeln på ett sätt som tyder på att de har reflekterat. Ett svar på denna paradox kan ju vara att deras bild av att lära sig om tro och religion inte har motsvarats av det som faktiskt skett utan på andra sätt. Och ett annat svar är att reflektionen inte alltid kommit i gruppen utan i dem själv i mässan, i rundan eller i andra samtal. Alltså inte en uttrycklig direkt övning.

Mässorden är i olika stor utsträckning nycklar till att förstå sig själv, sitt liv och sin tro. Oavsett vilka ord man använder - Kyrie och Gloria, mörker och ljus, ont och gott - verkar det meningsfullt att arbeta med detta för varje människa. Dessa är centrala för ungdomarna. Sanctus - heligt verkar också vara ett centralt ord. Vad är mitt mörker och ljus och vad är heligt för mig är frågor de relaterar till.

Tvärtemot andra undersökningar som gjorts vad det gäller konfirmanden och gudstjänsten så är inte mässan refererad till som tråkig eller meningslös av någon i de här intervjuerna. Någon svarar att den kan vara bitvis tråkig om prästen pratar för länge. Återigen finns det i den del av intervjusvaren en förförståelse av negativa tidigare erfarenheter som spelat roll när de mött mässan. Man var rädd för att den skulle vara likadan. När jag har en positiv upplevelse av mässan från träffarna ”spiller” detta av på söndagens ”vanliga” gudstjänst. Jag har så att säga lärt mig språket och förstår vad jag är med om. Men det passiva och stillasittande och ordrika är fortfarande tråkigt och förstör upplevelsen.

Intervjusvaren verkar tyda på att det går att arbeta med konfirmanden och gudstjänsten så att den upplevs meningsfull och att den då blir viktig för hela min syn på Svenska kyrkan och vad den har att ge mig. När jag upplever att gudstjänsten har med mig att göra är jag gärna där.

Sammanfattningsvis utifrån måldokument både på det nationella planet för Svenska kyrkan och på det lokala planet för Oxie församling tillsammans med det ungdomarna genom litteratur och undersökningar i allmänhet och de intervjuer jag gjort i synnerhet sagt och svarat anser jag att en pedagogisk väg (av många) att gå är via mässan och de olika mässorden och att arbeta för att ungdomarna ska använda sitt liv i mötet med dessa.

Återkommer till frågan: ”*Sammanfattningsvis kan vi säga att livsfrågor i högsta grad tycks vara aktuella för unga svenskar. Men frågan är om religion fortfarande kan ses som en resurs för att hantera dem?*” (Lövheim, Bromander 2012)

Här i min studie är det tydligt att religionen kan vara en resurs för att hantera livsfrågorna. Och jag upplever att på rätt sätt *förmedlat*, eller ännu hellre uttryckt – *delat*, kan evangeliet, mässan med sina urgamla ”mässord” och erfarenheter och mötet mellan människa och Gud vara den här resursen. Det verkar vara så att vägen via det egna livet öppnar för att förstå religionen och dess andliga uttryck och vice versa.

Den tredje frågan för uppsatsen gällde:

3. *Hur beskriver de med egna ord sin egen tro och andlighet och sin förändring?*

När du funderar över vad de lärt sig så är det framförallt tre huvudområdena de refererar till: Va de lärt sig om sig själv – att de lärt känna sig själv bättre, att de lärt sig om andra människor och hur de fungerar och vad de lärt sig om sin egen kristna tro. I det andra perspektivet ligger reflektion både över hur andra har det och lever och över hur min del i världen och mitt ansvar ser ut.

Etydligt blir att de alla få olika sätt referera till en tro och upplever sig ha en spirande tro men att denna tro på olika sätt ”krockar” med naturvetenskap, under och ”logiska” resonemang.

Genom både kropp och själ verkar vara en viktigt för det religiösa språket. Alltså kunskap inte bara genom förnuftet, utan genom erfarenhet och upplevelse också.. Genom att fira mässa varje träff erfar jag inte bara genom orden. Vetskapen bor så att säga både i kropp och i själ.

Slutligen blir det glapp som togs upp i kontextualiseringen tydlig när ungdomarna svarar på framtiden som trygg eller orolig. De svarar att de känner tillförsikt och glädje inför framtiden men när jag sedan frågar om oro har ändå de flesta olika ”stora” orosmoment de funderar över. De sätter inte samman dessa två delar.

Vad kan den Svenska kyrkan och Oxie församling lära sig av detta:

- Rekryteringen är central. Hur rekryterar vi i denna ”riskgrupp” som har sådan negativ förförståelse?

- Hur möter man i konfirmandarbetet upp denna ”krock” mellan tro och vetenskap, mellan logik och under, mellan en kärleksfull Gud och all ondska osv? Här behöver man reflektera och fundera.
- Hur arbetar Svenska kyrkan vidare med ett gudstjänstförnyande arbete, främst vad det gäller söndagens högmässogudstjänst? Den verkar i sin nuvarande form inte ”tala till” människor eller kännas meningsfull?
- Hur söker Svenska kyrkan mer kunskap och hur låter man det man finner påverka sig? Det behövs mer kunskap i en komplex tid? Mer kunskap för att kunna förstå vår samtid, men också för att ana framtiden.

Källor/Litteraturlista

Blom, Larsson, Sahlin, Wimmer, (1998) *På riktigt*, Verbum, Stockholm

Bromander, Lövheim. (2012) *Religion som resurs?* Bording AB, Borås

Bromander, Jonas, (1999) *Av fri vilja – på fri tid?* Mitt i församlingen 1999:1. Svenska kyrkans församlingsnämnd. Uppsala

Bromander, Jonas (2005) *Medlem i Svenska Kyrkan, En studie kring samtid och framti..*Verbum, Stockholm

Bryman, Alan. (2001), *Samhällsvetenskapliga metoder* Malmö; Liber AB

Eek, Jonas, 2003. *Gudsjänsnten i Taize som kommunikation och gemenskap.* Larsson, Göran (red.). *Talande tro. Ungdomar, religion och identitet.* Studentlitteratur: Lund.

Hagevi, Magnus. (2002) *Religiositet i generation X.* I Oscarsson (red,) *Spår i framtiden* (SOM-rapport, nr 28). Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Lantz, Anika. (1993) *Intervjumetodik.* Studentlitteratur, Lund

Larsson, Göran (2003) (red.). *Talande tro. Ungdomar, religion och identitet.* Studentlitteratur: Lund.

Lövheim, M. (2005) *Ungdomars livsvillkor och värderingar.* Göteborg, Intellecta Docusys

Oxie församling (2011 a), *Församlingsinstruktion för Oxie församling 2011.*

Oxie församling. (2011 b), *Handlingsplan för Oxie församlings konfirmandarbete 2011-2012*

Reimers, Eva (1998), *Konfirmandens konfirmation.* I Straarup, J och Winqvist Hollman, G (red.) *Med livet som läsebok. Konfirmandarbetet i Svenska Kyrkan.* Tro & tanke 1998:3

Riksrapport *Konfirmand 2008*, se www.svenskakyrkan.se under rubriken Konfirmation

Riktlinjer för svenska kyrkans konfirmandarbete. 2007. Stockholm, Verbum

Rosman Nissen, Charlotta. (2009), *Kyrie och Gloria, Att levandegöra gudjätten för ungdomar.*

Varberg, Argument

Sjöborg, Anders (1998), *Vad vill tonåringarna med konfirmatinen?*, I Straarup, J och Winqvist

Hollman, G (red.) *Med livet som läsebok. Konfirmandarbetet i Svenska Kyrkan.* Tro & tanke 1998:3

Statistiska Centralbyrån rapport 119, (2009) *Barns sociala relationer.*

Straarup, Jörgen och Winqvist Hollman, Gunhild (1998), *Inledningen*, Straarup, Jörgen och Winqvist

Hollman (red) *Med livet som läsebok. Konfirmandarbetet i Svenska kyrkan.* Tro & Tanke, 1998:3.

Stockholm, Gotab

Ungdomsstyrelsen (2003) *De kallar oss unga, Ungdomsstyrelsens Attityd. Och värderingsstudie 2003.*

Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:1

Ungdomsstyrelsen (2007). *Fokus 07 En analys av ungas hälsa och utsatthet.* Ungdomsstyrelsens

skrifter 2007:14

Ungdomsstyrelsen (2003) *Ung idag 2010. En beskrivning av ungdomars villkor.* Ungdomsstyrelsens

skrifter 2010:9

Ungdomsstyrelsen (2011) *När, var, hur om ungas kultur. En analys av ungas kulturutövande på*

fritiden. Ungdomsstyrelsens skrifter 2011:1

Ungdomsstyrelsen (2011) *Ung idag 2011. En beskrivning av ungdomars villkor..* Ungdomsstyrelsens

skrifter 2011:3

8.1 Bilaga 1

2 st olika intervjuformulär som båda utgår från samma teman och områden.

INTERVJU MED MER ÖPPNA FRÅGOR, formulär 1:

Konfirmanden – självbild och allmänt:

1. *Beskriv dig själv. Vem är du?*
2. *Hur tänkte du kring konfirmationen innan du anmälde dig?*
3. *Varför anmälde du dig?*
4. *Hur känns det när du går hit?*

Undervisningsdelen:

5. *Beskriv en vanlig lördag respektive torsdag? Vad gör vi?*
6. *Vad tycker du är roligt och vad tycker du är tråkigt?*
7. *Vad har du lärt dig?*
8. *Våra 6 olika ord, kyrie gloria credo pax sanctus agnus dei, vad betyder de?*
9. *Kan de ha något med ditt liv att göra (eller är det bara "kyrkiska")?*
10. *Vad känner du för vårt "bönband"? Vad är det för något?*
11. *Hur känns det när vi "delar liv" i våra rundor?*

Mässan

12. *Hur upplever du mässan?*
13. *Vad händer i mässan tycker du?*
14. *Om du skulle lista vad som kännetecknar en bra gudstjänst. Vad är det?*

Nu

15. *Hur har du förändrats?*
16. *Vad längtar du efter? Hur tänker du om framtiden?*
17. *Tror du på Gud?*
18. *Hur ser du på Gud? Vem är Gud?*
19. *Får din tro några konsekvenser?*

EN INTERVJU MED MER DETALJERADE FRÅGOR, formulär 2:

Allmänt:

1. *Varför valde du att anmäla dig till konfirmationsläsningen här i Oxie församling?*
2. *Hur var din bild av hur det skulle bli? Hur trodde du att det skulle vara?*
3. *Hur känns det nu?*
4. *Hur har det blivit jämfört med hur du trodde det skulle vara?*
5. *Hur upplever du när du går hit? Hur känns det?*
6. *Varför tror du det känns så här?*
7. *Hur skulle du vilja beskriva dig själv? Vem är du?*
8. *Är det skillnad på dig när du är hemma och när du är här?*
9. *Vad gör dig rädd och vad gör dig glad?*
10. *Skulle du själv vilja beskriva dig som troende?*
11. *Beskriv hur du ser på Gud? Vem är Gud?*
12. *Fåt din några konsekvenser?*

Den ”vanliga” undervisningsgången:

13. *Beskriv en vanlig gång?*
14. *Finns det något som är kul här?*
Vad blir du glad av vad vi gör?.
15. *Finns det något som är tråkigt av det vi gör?*
16. *Vad betyder ordet Kyrie för dig?*
17. *Kan Kyrie ha något med ditt liv att göra?*
Vad betyder ordet Gloria för dig?
18. *Kan Gloria ha något med ditt liv att göra?*
19. *Vad betyder ordet Credo för dig?*
20. *Kan Credo ha något med ditt liv att göra?*
21. *Vad betyder ordet Sanctus för dig?*
22. *Kan Sanctus ha något med ditt liv att göra?*
23. *Vad betyder ordet Pax för dig?*
24. *Kan Pax ha något med ditt liv att göra?*
25. *Vad betyder ordet Agnus Dei för dig?*
26. *Kan Agnus Dei ha något med ditt liv att göra?*
27. *Betyder bönbandet något för dig? Vad är bönbandet om du skulle beskriva det?*
28. *Hur känns det i våra ”rundor”? När vi delar liv?*

Mässan:

- 29. Hur upplever du mässan*
- 30. Hur är det när vi går över och firar mässa i kyrkan?*
- 31. Vad känner du och vad upplever du i mässan?*
- 32. Handlar mässan om Gud tycker du?*
- 33. Om du skulle lista vad som kännetecknar en bra gudstjänst. Vad är det?*

Nu:

- 34. Har du förändrast under den här tiden som konfirmand?*
Hur?
- 35. Vad tänker du om framtiden?*
- 36. Tycker du om när livet förändras?*
- 37. Känner du oro eller glädje, framtidstro?*
- 38. Vad gör dig stressad? Vad gör dig rädd?*